

ΠΩΣ ΔΕΙ ΔΕΧΕΣΘΑΙ ΤΟΥΣ ΠΡΟΣΙΟΝΤΑΣ ΤΗ ΟΡΘΟΔΟΞΙΑ, ΕΤΕΡΟΔΟΞΟΥΣ*

ΥΠΟ

ΙΩΑΝΝΟΥ ΚΑΡΜΙΡΗ

ΚΟΣΜΗΤΟΡΟΣ ΤΗΣ ΘΕΟΛΟΓΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΤΟΥ ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟΥ ΑΘΗΝΩΝ

Προλεγόμενα

Είναι γνωστόν, ὅτι περὶ τὸ θέμα τοῦτο ἐπικρατεῖ ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ διχογνωμία μὲν καὶ ἀσάφεια ἐν τῇ θεωρίᾳ, ἀβεβαιότης δὲ καὶ ἀστάθεια ἐν τῇ πράξει. Ἀκριβῶς δὲ ἡ διχογνωμία αὕτη καὶ ἡ κυμαινομένη πράξις, ἡ κρατήσασα ἔκπαισι μὲν ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἀδιαιρέτῳ Ἐκκλησίᾳ, ἰδιαίτατα δὲ μετὰ τὴν διαίρεσιν αὐτῆς ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, ἣτις δυστυχῶς συνεχίζεται καὶ μέχρι σήμερον, ἐπέβαλεν εἰς τὰς αὐτοκεφάλους Ὁρθοδόξους Ἐκκλησίας νὰ ἀναγράψωσι μὲν τὸ ἀμφιλεγόμενον τοῦτο ζήτημα διὰ τῆς διορθοδόξου ἐπιτροπῆς αὐτῶν τῷ 1930 ἐν Ἀγίῳ Ὁρει εἰς τὸν κατάλογον τῶν θεμάτων τῆς συγκληθησομένης ἐν εὐθέτῳ χρόνῳ Πανορθοδόξου Προσυνόδου (1), νὰ ἐπαναλάβωσι δὲ τοῦτο κατὰ τὸ πλεῖστον καὶ ἐν ταῖς ἀπαντήσεσιν αὐτῶν πρὸς τὴν ὑπ' ἀριθ. 108/12-2-1951 σχετικὴν ἐγκύκλιον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου (2). Τὴν ἐπιτακτικὴν ἄλλως τε ἀνάγκην τῆς ἑνθιμίσεως τοῦ ζητήματος τούτου ὑπεγράμμισεν ἤδη τῷ 1875 τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἐν ἀπαντήσει του πρὸς τὸν μητροπολίτην Ἀθηνῶν, ἐν ἧ ἔξεφραζε τὴν εὐχὴν, ὅπως «δυνηθῶσιν αἱ κατὰ τόπους Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι συνελθεῖν ἐπὶ τὸ αὐτό, καὶ τότε γενήσεται ἡ ποθητὴ ἐπίσημος συνενόησις περὶ τοῦ ζητήματος τούτου» (3).

Τὸ προβαλλόμενον ἡμῖν πρὸς μελέτην ζήτημα κυρίως εἶναι τοῦτο: πῶς δεῖ δέχεσθαι τοὺς προσιόντας τῇ Ὁρθοδοξίᾳ συγχρόνους ἑτεροδόξους, ἥτοι α) τοὺς Ῥωμαιοκαθολικούς, Παλαιοκαθολικούς καὶ Οὐνίτας, β) τὰ περισω-

* Εἰσηγητικὴ μελέτη, συνταχθεῖσα ἐντολῇ τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος πρὸς καθορισμὸν καὶ μελέτην τῶν θεμάτων τῆς Πανορθοδόξου Προσυνόδου. Τῆς Ἐπιτροπῆς ταύτης μὴ δυνηθείσης εἰσέτι νὰ ἐπιληφθῇ τῆς ἐξετάσεως τῶν καταρτισθεισῶν εἰσηγήσεων, δημοσιεύεται ἡ παρούσα ἐνταῦθα ὡς προσωπικὴ μελέτη τοῦ ἐκ τῶν μελῶν τῆς Συνοδικῆς Ἐπιτροπῆς καθηγητοῦ κ. Ἰω. Καρμίρη.

1. Πρβλ. Πρακτικὰ τῆς Προκαταρκτικῆς Ἐπιτροπῆς τῶν ἁγίων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῆς συνελθούσης ἐν τῇ ἐν Ἀγίῳ Ὁρει ἱερᾷ μεγίστῃ Μονῇ τοῦ Βατοπεδίου, Κων/πολις 1930, σ. 145.

2. Πρβλ. Ἰω. Καρμίρη, Ἡ Δ' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος καὶ ἡ μέλλουσα Πανορθόδοξος Προσύνοδος, Ἀθήναι 1951, σ. 45 ἐξ. <Ὁρθοδοξία> 26(1951)118)20.

3. Ἰω. Καρμίρη, Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1953, τ. II. σ. 978.

θέντα λείψανα τοῦ ἀρχαίου Νεστοριανισμοῦ, ὡς καὶ τοῦ ἀρχαίου Μονοφυσισμοῦ, ἦτοι τοὺς Ἀρμενίους, τοὺς Κόπτας, τοὺς Αἰθίοπας, τοὺς Ἰακωβίτας καὶ τοὺς Χριστιανούς τοῦ Θωμᾶ, καὶ γ) τοὺς Διαμαρτυρομένους τῶν πολλῶν καὶ διαφόρων ἀποχρώσεων, καὶ μάλιστα τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὰς τρεῖς σπουδαιότερας προτεσταντικὰς Ὁμολογίας: Λουθηρανικὴν, Καλβινικὴν καὶ Ἀγγλικανικὴν. Ἄλλ' εἶναι προφανές, ὅτι ἡ λύσις τοῦ ζητήματος τούτου κυρίως ἐξαρτᾶται ἐκ τῆς παραδοχῆς ἢ ἀπορρίψεως τοῦ βαπτίσματος τῶν ἑτεροδόξων τούτων. Περὶ τὸ κῦρος λοιπὸν τοῦ βαπτίσματος τῶν ἑτεροδόξων δέον κατ' οὐσίαν νὰ περιστραφῇ ἡ μελέτη ἡμῶν, ἐξ οὗ ἤρτηται καὶ ὁ καθορισμὸς τοῦ τρόπου τῆς παραδοχῆς αὐτῶν ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ μετὰ ἢ ἄνευ βαπτίσματος.

Πρὸ τούτου ὅμως δέον εἰσαγωγικῶς νὰ ἐξαρθῇ ἐνταῦθα ἡ μεγάλη σπουδαιότης τοῦ τεθέντος ζητήματος καὶ ἡ ἐπιτακτικὴ ἀνάγκη τῆς αὐθεντικῆς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἡμῶν ἐπιλύσεως αὐτοῦ. Ταύτην δὲ ἐννοεῖ τις εὐχερῶς λαμβάνων ὑπ' ὄψιν ὅτι ἐπ' αὐτοῦ ἐπικρατεῖ δυστυχῶς τοῦτο μὲν ἀσυμφωνία μεταξὺ τῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν, καὶ κυρίως μεταξὺ τῆς Ἑλληνικῆς καὶ τῆς Ρωσικῆς, τοῦτο δὲ ἀστάθεια καὶ ἀμφιταλάντευσις καὶ ἐν τῇ ἱστορικῇ διαμορφώσει τῆς πράξεως ἑκατέρας Ἐκκλησίας καὶ ἐν τῇ κυμαινομένην χρῆσει τῆς ἀκριβείας καὶ τῆς οἰκονομίας ὑπ' αὐτῶν. Ἰδίως δὲ διαπιστοῦται ἀστάθεια καὶ οὐχὶ αὐστηρὰ συνέπεια καὶ συμφωνία ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς οἰκονομίας, διὰ τὸν λόγον ὅτι αὕτη δὲν ὑπόκειται εἰς ὄρισμένους κανόνας καὶ περιορισμούς. Οὕτως ἡ μὲν Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, ἐκ λόγων εὐλόγων καὶ ἐπ' ἀγαθῶ καὶ πλατυσμῶ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἐφήρμοξε μέχρι μὲν τοῦ ἔτους 1756 τὴν οἰκονομίαν ἔναντι τῶν εἰρημένων ἑτεροδόξων, ἀναγνωρίζουσα τὸ βάπτισμα αὐτῶν κατ' οἰκονομίαν καὶ μῦρον μόνον δεχομένη αὐτοὺς προσιόντας τῇ Ὁρθοδοξίᾳ· ἀλλ' ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου ἤρξατο ἐφαρμόζουσα τὴν ἀκρίβειαν, δηλ. βαπτίζουσα τοὺς ἐξ αὐτῶν προσερχομένους εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς, εἰ καὶ εἰς πλείστας περιπτώσεις, ἰδίως ἀπὸ τοῦ τελευταίου τετάρτου τοῦ παρελθόντος αἰῶνος, ἐφαρμόζει παραλλήλως καὶ τὴν οἰκονομίαν ἔναντι αὐτῶν. Ἀντιθέτως ἡ Ρωσικὴ Ἐκκλησία, ἐνῶ μέχρι τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου (1439) ἐφήρμοξε κατὰ τὸ πλεῖστον τὴν οἰκονομίαν, ἤρχισεν ἀπ' αὐτῆς, ἐκ τοπικῶν λόγων εὐλόγων, νὰ ἐφαρμόζη τὴν ἀκρίβειαν μέχρι τοῦ ἔτους 1667 διὰ τοὺς Λατίνους καὶ μέχρι τοῦ 1718 διὰ τοὺς Διαμαρτυρομένους, ἀναβαπτίζουσα αὐτούς, μετὰ ταῦτα δὲ πάλιν τὴν οἰκονομίαν πρὸς πάντας τοὺς προσιόντας αὐτῇ ἑτεροδόξους, ὧν ἀναγνωρίζει τὸ βάπτισμα καὶ δέχεται αὐτοὺς μόνον διὰ κρίσεως ἀγίου μύρου καὶ λιβέλλου (!).

1. Ἐννοεῖται ὅτι «ἡ διάφορος αὕτη πράξις μεταξὺ ὁμοδόξων Ἐκκλησιῶν οὐδόλως αἴρει τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας, ὅπως καὶ ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ ἡ διάφορος πράξις τῶν κατὰ τόπους Ἐκκλησιῶν ὡς πρὸς τὸ κῦρος τοῦ βαπτίσματος καὶ τῆς ἱερωσύνης τῶν αἱρετικῶν δὲν ἤρε τὴν ἐνότητα τῆς Ἐκκλησίας». (Δ. Μπαλάνου, Περὶ τοῦ κύρους τῶν Ἀγγλικανικῶν χειροτονιῶν, ἐν «Ἐκκλησία» 17 (1939) 273.

Ἐντεῦθεν καὶ δὲν ἔχει καθιερωθῆ ἔν τῇ Ὁρθοδόξῳ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ ἐνιαία καὶ πλήρης καὶ σταθερὰ καὶ ἐπισήμως ἐγκριμένη ἐκκλησιαστικὴ Ἀκολουθία παραδοχῆς τῶν προσερχομένων εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν ἑτεροδόξων, καὶ δὴ κεχωρισμένως κατὰ τὰς Ὁμολογίας αὐτῶν, ἐξαιρέσει τῆς ἀτελοῦς καὶ τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς μόνον περιλαμβανούσης Ἀκολουθίας τῆς ἐν Κων]πόλει Συνόδου τοῦ 1484 (1). Ὡς ἐκ τούτου ἐχρησιμοποιοῦντο διάφοροι τύποι Ἀκολουθιῶν, κατ' ἀπομίμησιν ἀρχαιότερων τοιούτων, ἀναφερομένων εἰς τὰς ἀρχαίας αἰρέσεις, αἱ ὁποῖαι διέφερον ἀπ' ἀλλήλων ἰδίᾳ κατὰ τὰς ἀποκηρυκτέας ἑτεροδιδασκαλίας τῶν διαφόρων ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν, τὸ αὐτὸ δ' ἐξακολουθεῖ καὶ μέχρι σήμερον, ἐχουσῶν ἐν χρῆσει ἰδίᾳ Ἀκολουθίας τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν Ἑλληνικῆς καὶ Ρωσικῆς.

Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων ἐπιβάλλεται, ὅπως ἡ μέλλουσα νὰ συνέλθῃ Πανορθόδοξος Προσύνεδρος ὑψιθμίσῃ αὐθεντικῶς καὶ τελεσιδίκως τὸ ζήτημα τοῦτο, ὀρίζουσα ἐνιαῖον καὶ ὁμοίμορφον τρόπον παραδοχῆς ἐκ μέρους ὅλων τῶν αὐτοκεφάλων Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν τῶν προσερχομένων εἰς αὐτὰς ἑτεροδόξων καὶ συντάσσουσα ἰδίαν ἀρτίαν ἐκκλησιαστικὴν Ἀκολουθίαν δι' ἐκάστην ἑτεροδόξον Ἐκκλησίαν καὶ Ὁμολογίαν, μετὰ πλήρους πίνακος τῶν ἀποκηρυκτέων ὑπὸ τῶν προσερχομένων ἑτεροδιδασκαλιῶν αὐτῆς, καθοριζομένου ἅμα παγίου καὶ ὁμοιομόρφου τρόπου ἐφαρμογῆς τῆς ὀρθοδόξου ἀρχῆς τῆς οἰκονομίας. Εἰδικώτερον δέον νὰ καθορισθῆ: α) ποῖοι ἐκ τῶν αἰρετικῶν καὶ ἑτεροδόξων, προσιόντες τῇ Ὁρθοδοξίᾳ, δέον νὰ γίνωνται δεκτοὶ διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, β) ποῖοι διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ χρίσματος, καὶ γ) ποῖοι μόνον δι' ἀπλοῦ λιβέλλου πίστεως (ἴσως καὶ μετὰ τελέσεως τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας, κατὰ γε τὴν προσωπικὴν γνώμην ἡμῶν), ὡς καὶ ἐπὶ τῇ βάσει τίνος ἐκκλησιαστικῆς Ἀκολουθίας. Περὶ ταῦτα λοιπὸν δέον κυρίως νὰ περιστραφῇ ἡ μελέτη καὶ ἡ παρούσα εἰσήγησις ἐνώπιον τῆς Ἐπιτροπῆς ἡμῶν.

Αὐτονόητον δ' ὅτι πρὸς συναγωγὴν ὀρθῶν συμπερασμάτων εἶναι ἀνάγκη νὰ ἀναδράμωμεν εἰς τὸ παρελθόν, ἵνα διακριβώσωμεν τὴν ἐπὶ τοῦ ζητήματος τούτου θεωρίαν καὶ πρᾶξιν πρῶτον τῆς ἀρχαίας ἀδιδαιρέτου Ἐκκλησίας καὶ εἶτα τῆς μετὰ τὸ Σχίσμα τοῦ θ' αἰῶνος, δεδομένου ὄντος ὅτι ἡ τελευταία ἠκολούθησεν ἐν τούτῳ κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον τὸ παράδειγμα καὶ τὴν πρᾶξιν ἐκείνης. Ἡ ἀναδρομὴ δ' αὕτη δέον νὰ ἀναχθῇ μέχρι τῶν ἀρχαιοτάτων χρόνων, ὅτε ἐνεφανίσθησαν αἰρετικοί, βαπτισθέντες ἐν τῇ αἵρέσει αὐτῶν καὶ εἶτα ζητήσαντες νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, διότι ἀπὸ τότε ἀκριβῶς ἐτέθη τὸ πρόβλημα τῆς ἀναγνωρίσεως ἢ μὴ τοῦ κύρους τοῦ βαπτίσματος αὐτῶν καὶ ἤρξαντο ζωηραὶ συζητήσεις καὶ ἀμφισβητήσεις

1. Βλέπ. αὐτὴν παρὰ Ἱω. Καρμίρη, μν. ἔ. II, 987]9.

καὶ ξιρίδες. Ὡς γνωστὸν δ' αὐταὶ ἤρξαντο ἀπὸ τοῦ γ' αἰῶνος, καὶ μάλιστα ἐκ τῶν πρώτων ὁ Τερτυλλιανὸς ἐν τῷ ιε' κεφαλαίῳ τῆς συγγραφῆς του De baptismo (1) ἀσχολεῖται περὶ τὸ ζήτημα τοῦτο, ὅπερ δὲν φαίνεται ὅτι εἶχεν ἐγερωθῆ κατα τὸς δύο πρώτους αἰῶνας.

I

Εἰσδοχὴ τῶν αἰρετικῶν καὶ τῶν σχισματικῶν
ἐν τῇ ἀρχαίᾳ ἡνωμένῃ Ἐκκλησίᾳ.

Ἐρευνῶντες τὴν ἐποχὴν κυρίως τῶν ἑπτὰ Οἰκουμενικῶν Συνόδων διαπιστοῦμεν, ὅτι ἢ ἐπὶ τοῦ προκειμένου ζητήματος πρᾶξις τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας, ὡς ἄλλως τε καὶ τῆς μετὰ τὸ Σχίσμα Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, δὲν ὑπῆρξεν ἐνιαία καὶ ὁμοίμορφος, ἀλλ' ἐκυμαίνεται μεταξὺ ἀκριβείας καὶ οἰκονομίας, δηλ. ὅτε μὲν ἐφήρμοζεν ἡ Ἐκκλησία αὐστηρῶς τοὺς κανόνας τοὺς πρὸς ἀκριβειαν τεθέντας, ὅτε δὲ ἐποιεῖτο χρῆσιν τῆς ἐπιεικοῦς οἰκονομίας καὶ συγκαταβάσεως, ἀναλόγως τῆς δογματικῆς διδασκαλίας καὶ τῆς κανονικότητος τῆς τελέσεως τοῦ βαπτίσματος ὑπὸ τῆς αἰρέσεως ἢ τοῦ σχίσματος, ἕξ ὧν προήρχοντο οἱ προσιόντες αὐτῇ, τῶν καιρικῶν καὶ τοπικῶν ἀναγκῶν καὶ συνθηκῶν καὶ σχέσεων τῆς αἰρέσεως ἢ τοῦ σχίσματος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς καὶ τῆς ἐπιδιωκομένης ἐκάστοτε ἐκκλησιαστικῆς σκοπιμότητος ἐπὶ σωτηρίᾳ ὅσων εἶναι τεταγμένοι εἰς ζωὴν αἰώνιον. Διότι, κατὰ τὴν ὀρθὴν παρατήρησιν τοῦ Πηδαλίου, «δύο εἶδη κυβερνήσεως καὶ διορθώσεως φυλάττονται εἰς τὴν τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίαν· τὸ ἐν εἶδος ὀνομάζεται ἀκριβεία, τὸ δὲ ἄλλο ὀνομάζεται οἰκονομία καὶ συγκατάβασις· μετὰ τὰ ὅποια κυβερνοῦσι τὴν σωτηρίαν τῶν ψυχῶν οἱ τοῦ Πνεύματος οἰκονόμοι, πότε μὲν μετὰ τὸ εἶνα, πότε δὲ μετὰ τὸ ἄλλο...» (2).

Πράγματι ἤδη ἐν ἀρχῇ ἡ Ἐκκλησία, ἀναχωροῦσα ἀπὸ τῆς δογματικῆς ἀρχῆς τῆς μὴ ἐπαναλήψεως τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, ἀφ' ἐνὸς μὲν διὰ Κλήμεντος τοῦ Ἀλεξανδρέως (3) καὶ μάλιστα τοῦ Τερτυλλιανοῦ (4) ἠμφεσβήτησε τὸ ἔγκροτον τοῦ βαπτίσματος τῶν αἰρετικῶν, ἀφ' ἑτέρου δὲ ἐδέξατο ἑαυτὴν ἰδίους κανόνας, δι' ὧν ἐπέβαλλε τὸν ἀναβαπτισμὸν εἰς τοὺς μὴ ὀρθῶς βαπτισθέντας αἰρετικούς, θεωροῦσα ὡς πρῶτον βάπτισμα τὸ ὑπ' αὐτῆς τελούμενον, καὶ ἐπιβαλοῦσα μεγάλας ποινὰς εἰς τοὺς κληρικούς τοὺς ἀναγνωρίζοντας καὶ δεχομένους τὸ βάπτισμα ἢ τὴν θεῖαν εὐχαριστίαν ἢ τὰ ἄλλα μυστήρια τῶν αἰρετικῶν, τὰ ὅποια ἐθεώρει ἄκυρα καὶ ἀνυπόστατα. Οὕτω,

1. Migne P. L. 1, 1324.

2. Πηδάλιον τῆς μᾶς, ἀγίας, καθολικῆς καὶ ἀποστολικῆς τῶν Ὁρθοδόξων Ἐκκλησίας, ... ὑπὸ Ἀγαπίου καὶ Νικοδήμου, ἐκδ. 2, Ἀθήναι 1841, σ. 30.

3. Στρομ. I, 19. Migne P. G. 3, 813. Πρβλ. καὶ M. Ἀθανασίου, Ἐπιστολὴ πρὸς Σεραπίωνα Θεμοῦσεως, Migne P. G. 26, 597.

4. De Baptismo. Migne P. L. 1, 1305 ἐξ.

μεταξὺ ἄλλων, διὰ τοῦ 46 Ἀποστολικοῦ κανόνος ἐθέσπισεν: «ἐπίσκοπον ἢ πρεσβύτερον, αἰρετικῶν δεξαμένους βάπτισμα ἢ θυσίαν, καθαιρεῖσθαι προστάσσομεν· «τίς γὰρ συμφώνησις Χριστῷ πρὸς Βελίαν; ἢ τίς μερὶς πιστῶ μετὰ ἀπίστου;» (1). Ἐπίσης ἀπηγόρευσε τὸν ἀναβαπτισμόν τῶν ὁρθῶς βαπτισθέντων χριστιανῶν, ὄρισάσα διὰ τοῦ 47 Ἀποστολικοῦ κανόνος: «ἐπίσκοπος ἢ πρεσβύτερος, τὸν κατὰ ἀλήθειαν ἔχοντα βάπτισμα ἐὰν ἄνωθεν βαπτίση, ἢ τὸν μεμολυσμένον παρὰ τῶν ἀσεβῶν ἐὰν μὴ βαπτίση, καθαιρεῖσθω, ὡς γελῶν τὸν σταυρὸν καὶ τὸν τοῦ Κυρίου θάνατον, καὶ μὴ διακρίνων ἱερέας ψευδοῦτεράων». «Τοὺς γὰρ παρὰ τῶν τοιούτων (αἰρετικῶν) βαπτισθέντας ἢ χειροτονηθέντας οὔτε πιστοὺς οὔτε κληρικοὺς εἶναι δυνατόν», προστίθησιν ὁ 68 Ἀποστολικὸς κανὼν (2). Ὁ δὲ 48 (57) κανὼν τῆς ἐν Καρθαγένη Τοπικῆς Συνόδου διακελεύεται, «μὴ ἐξεῖναι γίνεσθαι ἀναβαπτίσεις» (3).

1. Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. I, 210.

2. Αὐτόθι.

3. Αὐτόθι, σ. 217. Τοῖς Ἀποστολικοῖς τούτοις κανόσιν ἀκολουθήσασα καὶ ἡ ἐν Καρχηδόνι ὑπὸ τὸν Κυπριανὸν Σύνοδος περὶ τὸ 251 ἀπέρριψε παντελῶς τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν. Ὁ κανὼν αὐτῆς, ἀποκτήσας ἐπιτόπιον μόνον ἰσχύϊ, παρὰ Ἰω. Καρμίρη, αὐτόθι, σ. 214/5. Κατὰ τὴν Σύνοδον ταύτην, ὁ αἰρετικὸς, «ἔξω ὢν, Πνεῦμα ἅγιον οὐκ ἔχει καὶ οὐ δύναται τὸν ἐρχόμενον βαπτίσει, ἐνὸς ὄντος τοῦ βαπτίσματος καὶ ἐνὸς ὄντος τοῦ ἁγίου Πνεύματος καὶ μιᾶς Ἐκκλησίας ὑπὸ Χριστοῦ τοῦ Κυρίου ἡμῶν. Καὶ διὰ τοῦτο τὰ ὑπ' αὐτῶν (αἰρετικῶν) γινόμενα, ψευδῆ καὶ κενὰ ὑπάρχοντα, πάντα ἐστὶν ἀδόκιμα. Οὐδὲ γὰρ δύναται τι δεκτὸν καὶ αἰρετὸν εἶναι παρὰ τῷ Θεῷ τῶν ὑπ' ἐκείνων γινόμενων, οὓς ὁ Κύριος πολεμίους καὶ ἀντιπάλους αὐτοῦ λέγει ἐν τοῖς Εὐαγγελίοις· «ὁ μὴ ὦν μετ' ἐμοῦ, κατ' ἐμοῦ ἐστί, καὶ ὁ μὴ συνάγων μετ' ἐμοῦ, σκορπίζει» (Ματθ. 12,30)... Ὁθεν (οἱ αἰρετικοί), ὡς οἱ ἐχθροὶ Κυρίου καὶ οἱ ἀντίχριστοι ὀνομασμένοι, δυνατοὶ οὐκ εἶεν χάριν δοῦναι τοῦ Κυρίου» (παρὰ Ἰω. Καρμίρη, αὐτόθι, σ. 215). Διὰ τοὺς αὐτοὺς ὡς ἄνω λόγους ἢ ἀρχαία Ἐκκλησία δὲν ἐθεώρει ὡς ἐπανάληψιν καὶ τοῦ μυστηρίου τοῦ χρίσματος τὴν κατὰ τὴν εἰσδοχὴν τῶν αἰρετικῶν χρίσιν αὐτῶν δι' ἁγίου μύρου. Διότι «ἀγιάσαι ἔλαιον οὐ δύναται ὁ αἰρετικὸς, ὁ μὴτε θυσιαστήριον ἔχων, μῆτε ἐκκλησίαν. Ὁθεν οὐ δύναται χρίσμα τὸ παρὰπαν παρὰ τοῖς αἰρετικοῖς εἶναι» (αὐτόθι). Ἐπομένως, ἀναγνωρίσασα κατ' οἰκονομίαν ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία τὸ βάπτισμα ὀρισμένων αἰρετικῶν, οὐδὲν ἤττον ἔχριεν αὐτοὺς προσιόντας αὐτῇ, ἐπὶ τῇ βάσει κυρίως τῶν γνωστῶν χωρίων Πράξ. 8,14-17 καὶ 19,2-7, μὴ θεωροῦσα τοῦτο ἐπανάληψιν τοῦ δογματικῶς μὴ ἐπαναλαμβανομένου μυστηρίου τοῦ χρίσματος. Ἡ αὐτὴ δὲ ἀντίληψις ἐπικρατεῖ καὶ μέχρι σήμερον ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, παρ' ἣ «ἡ δευτέρα αὕτη χρίσις δὲν εἶναι, οὐδὲ πρέπει νὰ θεωρηθῇ ὡς ἐπανάληψις τοῦ μυστηρίου τοῦ χρίσματος, ὅπερ δὲν ἐπαναλαμβάνεται» (Κ. Δουβοννιότου, Τὰ Μυστήρια τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ἀθῆναι 1912, σ. 84). Ἀκριβῶς ἡ πράξις αὕτη τῆς ἀρχαίας Ἐκκλησίας μετὰ τῶν εἰρημένων χωρίων τῶν Πράξεων τῶν Ἀποστόλων ὑπεμφαίνουσι τὴν παλαιοχριστιανικὴν ἀντίληψιν, ὅτι ὁ βαπτισθεὶς καθίσταται ἐνεργὸν μέλος τῆς Ἐκκλησίας κυρίως διὰ τοῦ χρίσματος, δι' οὗ λαμβάνει τὰ χαρίσματα καὶ τὴν «σφραγίδα τῆς δωρεᾶς» τοῦ Ἁγίου Πνεύματος καὶ οὕτως ἀπολαύει πάντων τῶν δικαιωμάτων τοῦ ζῶντος μέλους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. (Πρβλ. καὶ Μ. Σακελλαροπούλου, Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον τῆς Ἀνατολικῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ἀθῆναι 1898, σ. 444).

Κατὰ ταῦτα, τὸ βάπτισμα, ὅπερ ὁ προσερχόμενος εἰς τὴν Ἐκκλησίαν αἰρετικὸς εἶχε λάβει ἐν τῇ ἑαυτοῦ αἵρέσει, ἐθεωρεῖτο ὡς μηδὲν γεγνημένον καὶ ἐντελῶς ἀνύπαρκτον, ὁ δὲ ἀναβαπτισμὸς αὐτοῦ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐθεωρεῖτο ὡς τὸ πρῶτον καὶ μόνον κανονικὸν βάπτισμα. «Μόνον γὰρ οἱ αἰρετικοὶ ἀναβαπτίζονται, ἐπειδὴ τὸ πρότερον οὐκ ἦν βάπτισμα», διδάσκει ὁ Κύριλλος Ἱεροσολύμων (1). Ἀντιθέτως βάπτισμα κανονικῶς τελεσθὲν ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ ἀπηγορεύετο ἀπολύτως νὰ ἐπαναληφθῆ, διότι «εἰς Κύριος, μία πίστις, ἐν βάπτισμα» (2). Ὁ ἀναβαπτισμὸς ὁρθῶς ἐθεωρήθη ὅτι ἀθετεῖ τὸ κεφαλαῖωδες χριστιανικὸν δόγμα «ὁμολογῶ ἐν βάπτισμα». «Ὅσοι τοίνυν εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Ἅγιον Πνεῦμα βαπτισθέντες, μίαν φύσιν τῆς θεότητος ἐν τρισὶν ὑποστάσεσι διδαχθέντες, αὐτῶν ἀναβαπτίζονται, οὗτοι ἀνασταυροῦσι τὸν Χριστόν», ἐδίδαξεν ὁ Ἰωάννης ὁ Δαμασκηνός (3).

Τοιοῦτοτρόπως ἐμορφώθη ἡ πρώτη ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ γνώμη, ὑποστηριζομένη τοῦτο μὲν ὑπὸ τῶν Μικρασιατικῶν Ἐκκλησιῶν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τὸν ἐπίσκοπον Καισαρείας τῆς Καππαδοκίας Φιρμιλιανόν, τοῦτο δὲ ὑπὸ τῶν Ἀφρικανικῶν Ἐκκλησιῶν μὲ ἐπὶ κεφαλῆς τοὺς ἐπισκόπους Καρχηδόνας Ἀγριππίνον καὶ Κυπριανόν, προβαλόντας ὡς ἀρχήν: «τοὺς ἐξ οἴασου ἀιρέσεως βαπτίζειν». Τοιαῦτά τινα ἀπεφάναντο πολυμεεῖς Σύνοδοι, συνελθούσαι ἐν Ἰκονίᾳ καὶ Συνάδοις μεταξὺ τῶν ἐτῶν 230 καὶ 235 ὑπὸ τὸν Φιρμιλιανόν καὶ ἐν Ἀφρικῇ περὶ τὸ ἔτος 220 ὑπὸ τὸν Ἀγριππίνον, κηρύξασαι ἄκυρον τὸ βάπτισμα τῶν Μοντανιστῶν, εἶτα δὲ κατὰ τὰ ἔτη 255 καὶ 256 ἔτεροι τρεῖς Σύνοδοι ὑπὸ τὸν Κυπριανόν, κηρύξασαι ὁμοίως ἄκυρον τὸ βάπτισμα τῶν Νοβατιανῶν (4). Τῆς αὐτῆς πιθανῶς γνώμης ἦτο καὶ ἡ Ἐκκλησία Ἀλεξανδρείας, ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον ὁ Κλήμης Ἀλεξανδρεὺς ἐκφράζη τὴν γνώμην αὐτῆς διὰ τῆς φράσεως τῶν Στρωματέων: «τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν οὐκ οἰκτεῖον καὶ γνήσιον ὕδωρ» (5). Ὡς δὲ δύναται νὰ συναχθῆ καὶ ἐκ σχετικῶν μαρτυριῶν τοῦ Μ. Ἀθανασίου, τοῦ Μ. Βασιλείου, τοῦ Κυρίλλου Ἱεροσο-

1. Προκατήχ. 6. Migne P. G. 33,345.

2. Ἐπιστ. 45. Τὸ Πηδάλιον ὁρθῶς παρατηρεῖ ἐπὶ τοῦ κριτοῦ τούτου καὶ τῆς εἰρημένης ἀποφάσεως τῆς ὑπὸ τὸν Κυπριανόν Συνόδου: «Εἰ γὰρ, φησί, μία εἶναι ἡ Καθολικὴ Ἐκκλησία καὶ ἐν εἶναι τὸ ἀληθὲς βάπτισμα, πῶς ἡμπορεῖ νὰ εἶναι ἀληθὲς βάπτισμα τὸ τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν, εἰς καιρὸν ὅπου αὐτοὶ δὲν εἶναι μέσα εἰς τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἐξεκόπησαν ἀπὸ αὐτὴν διὰ τῆς αἵρέσεως; Εἰ δὲ ἀληθὲς εἶναι τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν, ἀληθὲς δὲ εἶναι καὶ τὸ τῆς Ὁρθοδόξου καὶ Καθολικῆς Ἐκκλησίας, λοιπὸν δὲν εἶναι ἐν βάπτισμα, καθὼς ὁ Παῦλος βοᾷ, ἀλλὰ δύο ὅπερ ἐστὶν ἀτοπώτατον» (σελ. 30).

3. Ἐκδ. ὁρθ. πίστεως IV, 9. Migne P. G. 94,1117. 1120.

4. Τῆς τελευταίας Συνόδου τὰ πρακτικὰ παρὰ Γ. Ράλλη καὶ Μ. Ποτλῆ, Σύνοταγμα τῶν Θεῶν καὶ ἱερῶν Κανόνων, Ἀθῆναι 1853, τ. III, σ. 1 ἐξ., Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. I, 213]5, σημ. 8.

5. Στρωμ. I, 19. Migne P. G. 8,813.

λύμων καὶ τῶν δύο Γρηγορίων⁽¹⁾, φαίνεται ὅτι ὁλόκληρος ἡ Ἀνατολή, ἐν ἣ ἑπεκράτει θεωρητικὸν πνεῦμα, κατὰ κανόνα δὲν ἀνεγνώριζε τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν, καθ' ὅσον «τοῦτο ἔδοξε τοῖς ἐξ ἀρχῆς», ὡς βεβαιοῖ ὁ Μ. Βασίλειος⁽²⁾.

Ἄλλ' ἐναντι τῆς γνώμης ταύτης ἐμορφώθη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ τῆς Ῥώμης, ἐν ἣ ἑπεκράτει πρακτικὸν πνεῦμα, ἡ ἀντίθετος γνώμη, καθ' ἣν «τοὺς ἐξ οἰασοῦν αἰρέσεως μὴ ἀναβαπτίζειν», ἐντεῦθεν δὲ οἱ ἐξ αἰρέσεων ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ῥώμης ἐγένοντο δεκτοὶ μόνον δι' ἐπιθέσεως τῶν χειρῶν τοῦ ἐπισκόπου μετ' εὐχῆς⁽³⁾. Ἀμφότεραι δὲ αἱ ἀντίθετοι αὐταὶ γνώμαι φαίνεται ὅτι ἐστηρίζοντο ἐπὶ ἀρχαίου ἐθίμου ἐκατέρως Ἐκκλησίας. Τὸ δὲ χεῖρον εἶναι, ὅτι τὸ σχίσμα τῶν Νοβατιανῶν ἔδωκεν ἀφορμὴν, ὅπως ὄξυνθῆ ἡ διχογνωμία αὕτη, καθ' ὅσον ὁ μὲν Καρχηδόνος Κυπριανὸς ἀνεβάπτισε τοὺς ἐξ αὐτῶν προσερχομένους εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὁ δὲ Ῥώμης Στέφανος Α' ἐδέχετο αὐτοὺς ἄνευ ἀναβαπτισμοῦ, ἐξωθήσας μάλιστα τὰ πράγματα μέχρι διακοπῆς τῶν σχέσεων αὐτοῦ πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Βορείου Ἀφρικῆς καὶ ἴσως καὶ τὴν τῆς Μικρᾶς Ἀσίας⁽⁴⁾.

Μὴ δυνάμενοι νὰ εἰσέλθωμεν εἰς λεπτομερῆ ἐξέτασιν τῆς ὑπὸ πολλῶν ἐρευνηθείσης ἔριδος ταύτης, ἵνα μὴ ἐξέλθωμεν τῶν στενῶν ὁρίων τῆς παρουσίας εἰσηγήσεως, περιοριζόμεθα νὰ σημειώσωμεν μόνον, ὅτι ἡ διχογνωμία καὶ ἀντίθεσις αὕτη διηρυθηθῆ ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων πρώτης, δευτέρας καὶ πενθέκτης, διὰ τῆς ἐκδόσεως εἰδικῶν κανόνων, ἧτοι: τοῦ 8 καὶ 19 τῆς Α', τοῦ 7 τῆς Β' καὶ τοῦ 95 τῆς Πενθέκτης, ὡς καὶ ἐτέρων ὑπὸ τῶν κατωτέρω μνημονευθησομένων Τοπικῶν Συνόδων, δι' ὧν πάντων ἐδόθη μέση τις λύσις εἰς τὸ πρόβλημα, καθ' ἣν οὔτε πάντες οἱ ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν αἰρετικοὶ ἔδει νὰ ἀναβαπτίζωνται, ὡς ὑπεστήριζον ὁ Φιρμιλιανὸς καὶ ὁ Κυπριανός, οὔτε ἐξ ἄλλου καὶ πάντες οὔτοι ἔδει νὰ γίνωνται δεκτοὶ δι' ἀναγνωρίσεως τοῦ ἐν τῇ αἰρέσει τελεσθέντος βαπτίσματος αὐτῶν, ὡς ὑπεστήριζεν ὁ Στέφανος Α'. Ἄλλ' οὕτω παρέστη ἀνάγκη, ὅπως γίνεται διάκρισις μεταξὺ τῶν προσιόντων αἰρετικῶν, ὧν ἄλλοι μὲν ἐγένοντο δεκτοὶ δι' ἀναβαπτισμοῦ, ἄλλοι δὲ ἄνευ ἀναβαπτισμοῦ, ἐφαρμο-

1. Πρβλ. *Α. Γεωργιάδου*, Τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν, ἐν «Νέα Σιών» 19 (1924) 97 ἐξ.

2. Κανὼν 1, παρὰ *Ἰω. Καρμίρη*, μν. ἔ. I, 223. Καὶ κατὰ τὸν *Ζωναράν*, «πάντας αἰρετικούς βαπτίζεσθαι οἱ ἱεροὶ Πατέρες ἐθέσπισαν» ἢ γὰρ οὐκ ἔτυχον τοῦ θεοῦ βαπτίσματος, ἢ τυχόντες οὐκ ὀρθῶς, οὐδὲ κατὰ τὸν τύπον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας αὐτοῦ ἔτυχον διὸ καὶ ὡς μηδὲ τὴν ἀρχὴν βαπτισθέντας αὐτοὺς λογίζονται». (Παρὰ *Γ. Ράλλη* καὶ *Μ. Ποιλλῆ*, μν. ἔ. II, 189).

3. Πρβλ. καὶ *Εἰσαβίου*, Ἐκκλησ. Ἱστορ. 7,7. Migne P. G. 20,649.

4. Αὐτόθι 7,5. Migne P. G. 20,645. Πρβλ. καὶ *Β. Στεφανίδου*, Ἐκκλησ. Ἱστορία, Ἀθήναι 1948, σ. 79.

ζομένης ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει τῆς ἀκριβείας, ἐν δὲ τῇ δευτέρᾳ τῆς οἰκονομίας, ἀναλόγως τῆς δογματικῆς διδασκαλίας καὶ τῆς κανονικότητος τῆς τελέσεως τοῦ βαπτίσματος (ἰδίως εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ διὰ κανονικοῦ Κληρικοῦ, κεκτημένου πρὸ πάντων τὴν ἀποστολικὴν διαδοχὴν) ὑπὸ τῆς αἰρέσεως ἢ τοῦ σχίσματος, ἐξ ὧν προήρχοντο οἱ ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς καὶ ἀναλόγως τῶν καιρικῶν καὶ τοπικῶν ἀναγκῶν καὶ συνθηκῶν καὶ σχέσεων τῆς αἰρέσεως ἢ τοῦ σχίσματος πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, ὡς παρατηρήσαμεν καὶ ἀνωτέρω.

Οὕτως ἡ Α΄ Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διὰ μὲν τοῦ 19 κανόνος αὐτῆς ἐπέβαλε τὸν ἀναβαπτισμόν τῶν ἀντιτριαδικῶν Παυλικιανῶν ἢ Σαμοσατιανῶν, ἀπορρίψασα τὸ βάπτισμα αὐτῶν, ὡς ἑτεροδοξούντων περὶ τὸ Τριαδικὸν δόγμα καὶ μὴ ἀναφερόντων τὸ βάπτισμα εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα, διὰ δὲ τοῦ 8 κανόνος ἀνεγνώρισε τὸ βάπτισμα τῶν σχισματικῶν Καθαρῶν ἢ Νοβατιανῶν⁽¹⁾. Ταῦτη ἠκολούθησαν καὶ τρεῖς Τοπικαὶ Σύνοδοι, ἤτοι α) ἡ ἐν Λαοδικείᾳ τοῦ 360 (πιθανῶς), ἀθετήσασα μὲν διὰ τοῦ 8 κανόνος αὐτῆς τὸ βάπτισμα τῶν αἰρετικῶν Μοντανιστῶν ἢ τῶν λεγομένων Φρυγῶν, ὡς μὴ ὀρθοδόξως βαπτιζόντων καὶ προσβαλλόντων θεμελιώδη χριστιανικὰ δόγματα, ἀλλ' ἀναγνωρίσασα διὰ τοῦ 7 κανόνος τὸ βάπτισμα τῶν Νοβατιανῶν καὶ Τεσσαρεσκαίδεκατιτῶν, οὓς ἀποκαλεῖ αἰρετικούς, καὶ δὴ καὶ αὐτῶν τῶν ὄντως αἰρετικῶν Φωτεινιανῶν, ὡς ὀρθοδόξως βαπτιζόντων⁽²⁾. β) ἡ ἐν Ἀλεξανδρείᾳ τοῦ 362, δεχθεῖσα ἄνευ ἀναβαπτισμοῦ τοὺς αἰρετικούς Ἀρειανούς, ὡς τελούντας τὸ βάπτισμα εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος⁽³⁾. καὶ γ) ἡ ἐν Καρθαγένῃ τοῦ 348, δεχθεῖσα ὁμοίως τοὺς Δονατιστάς, ὡς ὀρθοδόξως βαπτισθέντας⁽⁴⁾. Ὁμοίως καὶ ὁ Μ. Βασίλειος, ἐπόμενος τῇ Α΄ Οἰκουμενικῇ Συνόδῳ, ὑποδεικνύει τοὺς αἰρετικούς τοὺς δυναμένους νὰ γίνωσι δεκτοὶ μετὰ ἢ ἄνευ βαπτίσματος, εἰσηγούμενος δηλ. καὶ τὴν οἰκονομίαν, ἀλλὰ καὶ τὸν ἀναβαπτισμόν τῶν ἄνευ ἐπικλήσεως τῆς Ἁγίας Τριάδος τελούντων τὸ βάπτισμα αἰρετικῶν⁽⁵⁾. Ἐν πρώτοις ὁ Μ. Βασίλειος θέτει τὰς ἐπομένας ἀρχάς, παρατηρῶν περὶ μὲν τοῦ βαπτίσματος, ὅτι «ἐκεῖνο ἔκριναν οἱ παλαιοὶ δέχεσθαι βάπτισμα, τὸ μηδὲν τῆς πίστεως παρεκβαῖνον». εἶτα δὲ διακρίνων μεταξὺ αἰρέσεως, σχίσματος καὶ παρασυναγωγῆς γράφει: «Οἱ παλαιοὶ ὠνόμασαν αἰρέσεις μὲν τοὺς παντελῶς ἀπερρηγμένους καὶ κατ' αὐτὴν τὴν πίστιν ἀπηλλοτριωμένους... εὐθύς γὰρ περὶ αὐτῆς τῆς εἰς Θεὸν πίστεώς ἐστιν

1. Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. I, 124 ἔξ., 127/8.

2. Αὐτόθι, σ. 213/5.

3. Ῥουφίνου, Hist. eccl. I, 1, XXIX. Migne P. L. 21,498. Μ. Ἀθανασίου, Ἐπιστολὴ πρὸς Ῥουφινιανόν. Migne P. G. 26,1180 ἔξ. Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. I, 231/2.

4. Πρβλ. καὶ καν. 57 (66) καὶ 68 (77) τῆς ἐν Καρθαγένῃ τοῦ 419. Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. I, 217.

5. Βλέπ. κανόνας αὐτοῦ 1,5 καὶ 47, παρὰ Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. I, 232 ἔξ.

ἡ διαφορὰ . . . Σχίσματα δὲ τοὺς δι' αἰτίας τινὰς ἐκκλησιαστικὰς καὶ ζητήματα ἰσάσιμα πρὸς ἀλλήλους διενεχθέντας . . . ὡς τὸ περὶ μετανοίας διαφορῶς ἔχειν πρὸς τοὺς ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας . . . Παρασυναγωγὰς δὲ τὰς συνάξεις τὰς παρὰ τῶν ἀνυποτάκτων πρεσβυτέρων ἢ ἐπισκόπων καὶ παρὰ τῶν ἀπαιδύτων λαῶν γινομένας¹ οἷον, εἴ τις ἐν πταίσματι ἔξετασθῆς ἐπεσχέθη τῆς λειτουργίας καὶ μὴ ὑπέκυψε τοῖς κανόσιν, ἀλλ' ἑαυτῷ ἔξεδίκησε τὴν προεδρίαν καὶ τὴν λειτουργίαν, καὶ συναπῆλθον τούτῳ τινές, καταλιπόντες τὴν Καθολικὴν Ἐκκλησίαν, παρασυναγωγὴ τὸ τοιοῦτον». Ἐν συνεχείᾳ χαρακτηρίζων τὸ βάπτισμα αὐτῶν ὀρίζει: «Ἐδοξε τοίνυν τοῖς ἐξ ἀρχῆς, τὸ μὲν τῶν αἰρετικῶν, παντελῶς ἀθετῆσαι² τὸ δὲ τῶν ἀποσχισάντων, ὡς ἔτι ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ὄντων, παραδέξασθαι³ τοὺς δὲ ἐν ταῖς παρασυναγωγαῖς, μετανοίᾳ ἀξιολόγῳ καὶ ἐπιστροφῇ βελτιωθέντας, συνάπτεσθαι πάλιν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ὥστε πολλάκις καὶ τοὺς ἐν βαθμῷ συναπελθόντας τοῖς ἀνυποτάκτοις, ἐπειδὴν μεταμεληθῶσιν, εἰς τὴν αὐτὴν παραδέχεσθαι τάξιν». Ἐκ τούτων φαίνεται, ὅτι ἡ οἰκονομία ἤρξατο τὸ πρῶτον ἐφαρμοζομένη ἐπὶ τῶν σχισματικῶν, διὰ τὰ ἐπεκταθῆ ὅμως βραδύτερον καὶ ἐπὶ ὠρισμένων αἰρετικῶν. Ἐπὶ τῇ βάσει τούτων ὁ Μ. Βασίλειος δέχεται μὲν τὸ βάπτισμα τῶν Καθαρῶν ἢ Νοβατιανῶν, συμφώνως τῇ ἀποφάσει τῆς Ἀ' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ἀπορρίπτει δὲ τὸ τῶν Πεπουζηνῶν, διότι «προδήλως εἰσὶν αἰρετικοὶ» καὶ δὲν βαπτίζουσιν εἰς τὴν Ἁγίαν Τριάδα, ἀλλ' «εἰς Πατέρα καὶ Υἱὸν καὶ Μοντανὸν ἢ Πρίσκιλλαν», βλασφημοῦντες οὕτως εἰς τὸ Ἅγιον Πνεῦμα. Ἐπίσης δέχεται «οἰκονομίας ἕνεκα» καὶ τὸ βάπτισμα τῶν Ἐγκρατιτῶν καὶ τῶν Ὑδροπαραστατῶν, ἵνα μὴ διὰ τῆς αὐστηρᾶς ἀκριβείας «ἐμποδίσωμεν τοῖς σφζομένοις διὰ τὸ τῆς προτάσεως αὐστηρόν»⁽¹⁾.

Ἄλλ' ἀπὸ τῆς Β' κυρίως Οἰκουμενικῆς Συνόδου σημειοῦται διεύρυνσις τῆς οἰκονομίας, περιλαβούσης καὶ τοὺς αἰρετικούς Ἀρειανούς καὶ Μακεδονιανούς καὶ βραδύτερον τοὺς Νεστοριανούς καὶ Εὐτυχιανούς, οἵτινες πάντες ἐγίνοντο δεκτοὶ ἄνευ ἀναβαπτισμοῦ, προφανῶς διὰ λόγους σκοπιμότητος, δηλ. χάριν τῆς ἐνότητος καὶ εἰρήνης ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, διὰ τῆς ἐπιστροφῆς τούτων εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς, τοῦθ' ὅπερ ἐπεδίωκε μὲν καὶ ἡ Ἐκκλησία, ἀλλὰ πρὸ πάντων ἐπέβαλλον οἱ αὐτοκράτορες, ἀρχῆς ἥδη γενομένης ὑπ' αὐτοῦ τοῦ Μ. Κωνσταντίνου. Τοιοῦτοτρόπως διάμορφοῦται νέα τις ἐκκλησιαστικὴ προᾶξις ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ, ἧς τὴν ἐπισφράγισιν ἐποιήσαντο ἡ Β' Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διὰ τοῦ 7 κανόνος αὐτῆς καὶ σαφέστερον ἢ ἐνσωματώσασα τὸν κανόνα τοῦτον Πενδέκτη Οἰκουμενικὴ Σύνοδος διὰ τοῦ 95 κανόνος

1. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι ἐν τῷ 47 κανόνι ὁ Μ. Βασίλειος ἐκφράζει προσωπικὴν γνώμην περὶ ἐφαρμογῆς καὶ ἐπὶ τῶν Ἐγκρατιτῶν τῆς ἀκριβείας, ὡς «αὐτοβλαστήματος τῶν Μαρκιωνιτῶν», ἀλλ' αἰτεῖται ὅπως ἡ γνώμη του αὕτη τεθῆ ὑπὸ τὴν κρίσιν Συνόδου.

αὐτῆς. Αὗται διήρσαν τοὺς αἰρετικούς εἰς τρεῖς κατηγορίας ἢ «τάξεις», ἐξ ὧν οἱ τῆς πρώτης ἐγίνοντο δεκτοὶ δι' ἀναβαπτισμοῦ, οἱ τῆς δευτέρας διὰ χρίσεως ἁγίου μύρου καὶ οἱ τῆς τρίτης διὰ λιβέλλου πίστεως⁽¹⁾. Ἡ διαίρεσις αὕτη εἰσῆχθη εἶτα ἐν τοῖς εὐχολογίοις⁽²⁾, ἐπαναλαμβάνεται δὲ καὶ ὑπὸ τοῦ πρεσβυτέρου Τιμοθέου, γράφοντος: «Τρεῖς εὐρίσκομεν τάξεις τῶν προσερχομένων τῇ ἁγίᾳ τοῦ Θεοῦ καθολικῆ καὶ ἀποστολικῆ Ἐκκλησίᾳ: καὶ πρώτη μὲν ἐστὶ τῶν δεομένων τοῦ ἁγίου βαπτίσματος, δευτέρα δὲ τῶν μὴ βαπτιζομένων, χρισμένων δὲ τῷ ἁγίῳ μύρῳ, καὶ τρίτη τῶν μῆτε βαπτιζομένων, μῆτε χρισμένων, ἀλλὰ μόνον ἀναθεματιζόντων τὴν ἰδίαν καὶ πᾶσαν ἄλλην αἵρεσιν»⁽³⁾. Ὅμοίως ἡ τρίτη αὕτη διαίρεσις μαρτυρεῖται βραδύτερον καὶ ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Στουδίτου⁽⁴⁾ καὶ ἄλλων.

Οὕτως ἐξετάζοντες ἐπισταμένως τοὺς δύο ἀνωτέρω κανόνας τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων δευτέρας καὶ πενθέκτης καὶ τὰς περισωθείσας συναφεῖς μαρτυρίας διαπιστοῦμεν, ὅτι ἐν τῇ ἀρχαίᾳ Ἐκκλησίᾳ ἐπεκράτησεν ἡ ἀρχή, ὅπως α) ἀναβαπτίζονται ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν πάντες οἱ αἰρετικοί, οἱ μὴ ὁμολογοῦντες ὀρθοδόξως τὸ διατυπωθὲν ὑπὸ τῶν δύο πρώτων Οἰκουμενικῶν Συνόδων Τριαδικὸν δόγμα, οἷοι οἱ Παυλικιανοί, ὡς μὴ βαπτίζοντες εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος, εἶτα οἱ Σαβελλιανοί, ὡς «υἱοπατορίαν διδάσκοντες καὶ ἕτερα ἅπαντα χαλεπὰ ποιοῦντες», ὡς «καὶ πᾶσαι αἱ ἄλλαι αἵρέσεις», καὶ ἰδίᾳ αἱ διδάσκουσαι τὸν δυαδισμόν, οἷαι αἱ τῶν Μανιχαίων, Γνωστικῶν, Μαρκιωνιτῶν, Οὐαλεντινιανῶν, ἔτι δὲ αἱ τῶν Φωτεινιανῶν, τῶν Ἐβριωνιτῶν καὶ ἄλλων, πρὸς τοῦτοις δὲ καὶ οἱ ἀπορρίπτοντες τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος ἢ μὴ τελοῦντες κανονικῶς τοῦτο, οἷοι οἱ Εὐνομιανοί, «οἱ εἰς μίαν κατάδυσιν βαπτιζόμενοι», ἐπικαλούμενοι «Θεοῦ ἀκτίστου καὶ Υἱοῦ κεκτισμένου καὶ Πνεύματος ἁγιαστικοῦ καὶ ὑπὸ τοῦ κεκτισμένου Υἱοῦ κτισθέντος»⁽⁵⁾ καὶ γενικῶς οἱ δοξάζοντες ἀντιτριαδικῶς, εἶτα οἱ Μοντανισταί, ὡς μὴ βαπτίζοντες ὀρθοδόξως καὶ «προδήλως αἰρετικοί» ὄντες, οἱ Πεπουζηνοί, ὡς βαπτίζοντες εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Μοντανοῦ καὶ τῆς Πρισκίλλης, καὶ ἄλλοι⁽⁶⁾. β') Ὅπως χρίονται μόνον δι' ἁγίου

1. Βλέπ. Ἰω. Καμίου, μν. ἔ. τ. I, 136, 198/9.

2. Αὐτόθι, τ. II, 975/7.

3. Περὶ διαφορᾶς τῶν προσερχομένων τῇ παναγεστάτῃ ἡμῶν πίστει. (Ἀπὸ πανδέκτην τοῦ Νίκωνος). Migne P. G. 86 A, 69. Λεπτομερέστερον αὐτόθι σ. 12-68 «περὶ τῶν προσερχομένων τῇ ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ».

4. Ἐπιστολὴ μ' Ναυκρατίῳ. Migne P. G. 99, 1052/3.

5. Πρβλ. καὶ Ἐπιφανίου, Αἴρ. 76,6. Migne P. G. 42,525. Σωζομένου, Ἐκκλ. Ἱστορ. 6,26. Migne P. G. 67,1361 ἐξ.

6. Λεπτομερέστερον, κατὰ τὸν πρεσβύτερον Τιμόθεον, «οἱ μὲν βαπτιζόμενοι εἰσὶν οἷδε: Τασκαδροῦνοι, Μαρκιωνισταί, ἤγουν Ἀρτοτυρεῖται, Σακμοσφόροι, οἱ καὶ Ἀποτακίται, Βαλεντίνοι, οἱ καὶ Βασιλεῖδαι καὶ Ἐρμαῖοι καλούμενοι, Νικολαῖται, Μοντανισταί, οἱ καὶ Πεπουζηνοί, Μανιχαῖοι, Εὐνομιανοί, ἢ Ἀνόμοιοι, Παυλιανί-

μύρον οἱ ὀρθοδόξως μὲν ὁμολογοῦντες τὸ Τριαδικὸν δόγμα, διαφερόμενοι δ' ὅμως πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν περὶ ζητήματα κυρίως ἐκκλησιαστικῆς εὐταξίας, οἷοι οἱ Νοβατιανοί, Σαββατιανοί, Τεσσαρεσκαίδεκατίται καὶ ἄλλοι. Παροδόξως μάλιστα εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην αἱ Σύνοδοι, διὰ λόγους ἄκρας οἰκονομίας καὶ ἐκκλησιαστικῆς σκοπιμότητος (*), κατέταξαν, ὡς εἶδομεν, καὶ τοὺς ὄντως αἰρετικούς Ἀρειανούς, Μακεδονιανούς, Ἀπολλιναριστάς, Νεστοριανούς, Εὐτυχιανούς καὶ λοιποὺς Μονοφυσίτας, ἐφ' ὅσον μάλιστα ὀρθῶς ἐτέλουν οὗτοι τὸ βάπτισμα διὰ τριῶν καταδύσεων εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος (**). γ') Ὅπως γίνονται δεκτοὶ μόνον διὰ λιβέλλου πίστεως οἱ σχισματικοί, οἱ περὶ δευτερεύοντα ζητήματα ἐκκλησιαστικῆς τάξεως διαφερόμενοι πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, οἷοι οἱ Μελετιανοί, οἱ Μασσαλιανοί καὶ ἄλλοι μέχρι τῶν Εἰκονομάχων. Καὶ ἐνταῦθα παραδόξως κατατάσσονται εἰς τὴν τελευταίαν κατηγορίαν ὑπὸ τῆς Πενθέκτης, κατ' ἄκραν ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν καὶ διὰ λόγους σκοπιμότητος, καὶ οἱ αἰρετικοὶ Νεστοριανοί, Εὐτυχιανοί, Σεβηριανοί καὶ οἱ «ἐκ τῶν ὁμοίων αἰρέσεων», ὡς γίνεται δῆλον ἐκ τε τοῦ 95 κανόνος αὐτῆς καὶ ἐκ τοῦ πρεσβυτέρου Τιμοθέου

σταί, οἱ ἀπὸ Παύλου τοῦ Σαμοσατέως Φωτειανισταί, οἱ ἀπὸ Φωτεινοῦ ἐπισκόπου τοῦ Σιρμίου. Σαβελλιανοί· Σιμωνιανοί, ἀπὸ Σίμωνος τοῦ Μάγου· Μενανδριανοί· Ἐβιωναῖοι· Κηρινθιανοί, οἱ ἀπὸ Κηρίνθου Καρποκρατιανοί, οἱ ἀπὸ Καρποκράτους· Σατορνιανοί· καὶ οἱ ἀπὸ τοῦ Μάρκου τοῦ ἀνοσίου· καὶ οἱ ἀπὸ Ἀπελλῆ· οἱ ἀπὸ Θεοδότου τοῦ σκυτέως· Ἐλκεσαίται· οἱ ἀπὸ Νέποτος· οἱ ἀπὸ Πελαγίου καὶ Κελεστίνου· Μελχισεδεκίται. (Μν. ἔ. Migne P. G. 86 A, 69. Περὶ τῶν ἀνωτέρω καὶ τῶν ἐπομένων αἰρέσεων ὁμιλεῖ ὁ *Τιμόθεος* αὐτόθι σ. 13 ἔξ). Καὶ κατὰ τὸν *Θεόδωρον Στουδίτην*, «βαπτίζονται μὲν Μαρκιωνισταί, Τασκορδιουργοί, Μανιχαῖοι καὶ οἱ σύστοιχοι αὐτῶν ὁμοῦ ἕως τῶν Μελχισεδεκιτῶν, αἰρέσεις εἴκοσι πέντε». (Ἐνθ' ἄν. σ. 1052).

1. Τὸ Πηδάλιον, ἐξηγοῦν ταύτην, παρατηρεῖ ἐν σ. 30: «Αἱ δύο Οἰκουμενικαὶ Σύνοδοι (Β' καὶ Πενθέκτη) ἐμεταχειρίσθησαν τὴν οἰκονομίαν, καὶ τῶν Ἀρειανῶν καὶ Μακεδονιανῶν τὸ βάπτισμα ἐδέχθησαν καὶ ἄλλων... Διότι, εἰς τοὺς καιροὺς μάλιστα τῆς Β' Συνόδου, ἤμαρξον οἱ Ἀρειανοὶ καὶ Μακεδονιανοί, καὶ ὄχι μόνον ἦσαν εἰς τὸ πλῆθος πολλοί, ἀλλὰ καὶ μεγάλας εἶχον δυνάμεις καὶ κοντὰ εἰς τοὺς βασιλεῖς καὶ κοντὰ εἰς τοὺς ἄρχοντας καὶ τὴν σύγκλητον. Ὅθεν, ἕνα μὲν διὰ νὰ τοὺς ἐλκίσουν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν καὶ νὰ τοὺς διορθώσωσιν εὐκολώτερα, ἄλλο δὲ διὰ νὰ μὴ τύχη καὶ τοὺς ἐξαγριώσωσιν περισσότερον κατὰ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τῶν χριστιανῶν καὶ γένει χειρότερον τὸ κακόν, οἰκονόμησαν οὕτω τὸ πρᾶγμα, οἱ οἰκονομοῦντες τοὺς λόγους αὐτῶν ἐν κρίσει (Ψαλμ. ρια', 5), οἱ θεοὶ ἐκεῖνοι Πατέρες, καὶ ἐσυγκατέβησαν νὰ δεχθοῦν τὸ βάπτισμα αὐτῶν...».

2. Ὁ *Ζωναράς* προβάλλει ὡς αἰτιολογίαν, ὅτι «περὶ τὸ ἅγιον βάπτισμα κατ' οὐδὲν ἡμῖν διαφέρονται, ἀλλ' ἐπίσης τοῖς Ὁρθοδόξοις βαπτίζονται». Παρὰ *Γ. Πάλλη* καὶ *Μ. Ποτλῆ*, μν. ἔ. II, 188. Περὶ καὶ Πηδάλιον σ. 31. *Κωνσταντίνου Οἰκονόμου* τοῦ *ἔξ Οἰκονόμων*, τὰ σωζόμενα ἐκκλησιαστικὰ συγγράμματα, Ἀθῆναι 1862, τ. Α', σ. 422 ἔξ. Καὶ κατὰ τὸν *Θεόδωρον Στουδίτην*, «χρίονται δὲ τῷ ἁγίῳ μύρῳ Τεσσαρεσκαίδεκατίται, Ναυατιανοί, Ἀρειανοί, Μακεδονιανοί, Ἀπολλιναρισταί, ὁμοῦ πέντε» (αὐτόθι).

καὶ ἐξ ἀρχαίου Πατριαρχικοῦ εὐχολογίου (¹). Τοῦτο διήρκεσε μέχρι τῶν μέσων περιόδου τοῦ ια' αἰῶνος, ἀπὸ τοῦ ὁποίου ἐπανήχθησαν οἱ τελευταῖοι οὗτοι αἰρετικοὶ Νεστοριανοὶ καὶ Μονοφυσιῖται εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν, διὰ δὲ τοῦ ὄρου τῆς ἐν Κων/πόλει Συνόδου τοῦ 1756 καὶ εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν, ὡς κατωτέρω θὰ ἴδωμεν (²).

Τοιοῦτος, ἐν πάσῃ δυνατῇ συντομίᾳ, ὑπῆρξεν ὁ κανονικὸς καθορισμὸς ὑπὸ τῶν ἱερῶν Συνόδων τοῦ τρόπου τῆς εἰσδοχῆς τῶν αἰρετικῶν καὶ σχισματικῶν εἰς τὴν ἀρχαίαν ἡνωμένην καὶ ἀδιαίρετον Ἐκκλησίαν μέχρι τοῦ Σχίσματος τοῦ θ' αἰῶνος, γνωστοῦ ὄντος ὅτι ἀπὸ τῆς Πενθέκτης μέχρις αὐτοῦ οὐδεμία μεταβολὴ ἐπῆλθεν, οὐδ' ἐνεφανίσθησαν νέοι μεγάλοι αἰρετικοί, ὥστε νὰ δημιουργηθῆ ἡ ζήτημα ἀναγνωρίσεως ἢ μὴ τοῦ βαπτίσματος αὐτῶν, ἐξαιρέσει τῆς ἐνωρὶς κατασταλείσης Εἰκονομαχίας. Ἄλλ' ἢ προηγηθεῖσα ἱστορικὴ ἐπισκόπησις κατέδειξε τὴν μεγάλην διαφωνίαν καὶ ἀστάθειαν ἐν τῷ ζητήματι τούτῳ, ἣτις δυστυχῶς ἐξηκολούθησε καὶ κατὰ τοὺς μετέπειτα αἰῶνας, καὶ δὴ καὶ ἐπιτεινομένη καὶ ἐξικνουμένη μέχρι τοῦ παρόντος. Πράγματι καθ' ὅλας σχεδὸν τὰς ἐποχὰς δὲν ἔλειψαν ἀμφισβητήσεις καὶ διακυμάνσεις χρήσεως ἀκριβείας καὶ οἰκονομίας ἐν τῷ ἀπασχολοῦντι ἡμᾶς ζητήματι. Παρατηρητέον ὁμως καλῶς, ὅτι πᾶσα ἀμφισβήτησις καὶ ἀμφιταλάντευσις ἐν τῇ ἐφαρμογῇ τῆς οἰκονομίας δὲν ἀναφέρεται εἰς αὐτὸ τοῦτο τὸ μυστήριον τοῦ βαπτίσματος ὡς δόγμα, διότι κατὰ θεμελιώδη ὀρθόδοξον ἀρχὴν οὐδεμία οἰκονομία χωρεῖ ἐν τοῖς θείοις δόγμασιν (³), ἀλλ' ἀναφέρεται μόνον εἰς τὸν τρόπον τῆς παραδοχῆς τῶν αἰρετικῶν, περιοριζομένη ἀπλῶς εἰς τὴν μὴ ἐπανάληψιν τοῦ τύπου, ὅστις πληροῦται διὰ περιεχομένου ὑπὸ τῆς μόνης κατε-

1. Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. σ. 199, 976 / 7, 1009. Καὶ ὁ πρεσβύτερος *Τιμόθεος* λεπτομερέστερον γράφει: «Οἱ δὲ μῆτε χριώμενοι, μῆτε βαπτιζόμενοι, ἀλλὰ μόνον ἀναθεματίζοντες τὴν ἰδίαν αἴρεσιν, εἰσὶν οὗτοι Μελετιανοὶ οἱ σχισματικοί· οὗτοι κακόδοξοι μὲν οὐκ εἰσὶν, ἀλλὰ ἀναθεματίζουσι τὸ ἴδιον σχίσμα· Νεστοριανοί· Εὐτυχιανισταὶ καὶ ὁ τούτων κοινωνὸς Διόσκορος, Σευῆρος, Ἰάκωβος καὶ οἱ λοιποὶ Ἀκέφαλοι· Μαρκιανισταὶ, οἱ ἀπὸ Μαρκιανοῦ τοῦ Τραπεζίτου, καὶ Μεσσαλιανοί, καὶ Εὐτυχίται, καὶ Ἐνθουσιασταὶ, καὶ Χορευταὶ, καὶ Λαμπετιανοί, καὶ Ἀδελφίανοί, καὶ Εὐσταθιανοί». (*Migne P. G.* 86^A, 72). Καὶ ὁ *Θεόδωρος Ζιζουδίτης* γράφει: «Οἱ δὲ μῆτε βαπτιζόμενοι, μῆτε χριώμενοι, ἀλλὰ μόνον ἀναθεματίζοντες τὴν ἰδίαν καὶ πᾶσαν ἄλλην αἴρεσιν Μελετιανοί, Νεστοριανοί, Εὐτυχιανισταὶ καὶ οἱ τούτων ὁμόστοιχοι, μέχρι τῆς δευρο αἰρέσεως (τῆς Εἰκονομαχίας), τῷ ἀριθμῷ οὐχ ὑποβαλλόμενοι μοι κατὰ τὸ παρὸν διὰ τὸ πολυσχιδῆς τῶν Ἀκεφάλων καὶ τὸ ὑπερτενὲς τῆς ἐπιστολῆς» (αὐτόθι).

2. Πρβλ. καὶ Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. Π, 1009 ἔξ.

3. Πρβλ. αὐτόθι, σ. 808: «Ἐν γὰρ τοῖς θείοις δόγμασιν οὐδαμοῦ χώραν ἔχει ποτὲ ἢ οἰκονομία ἢ συγκατάβασις· ταῦτα γὰρ ἀσάλευτα εἰσι, καὶ ὑπὸ πάντων τῶν Ὄρθοδόξων ὡς ἀπαραβάτα ἐν πάσῃ εὐλαβείᾳ διαφυλάττονται· καὶ ὁ μικρὸν τι τούτων παραβαίνων, ὡς σχισματικὸς καὶ αἰρετικὸς κατακρίνεται καὶ ἀναθεματίζεται, καὶ ἀκοινωνήτος παρὰ πᾶσι λογίζεται» (Ἀποκρίσις Ὄρθοδόξων Πατριαρχῶν πρὸς Ἀγγλικανούς Ἀνωμότους). Βλέπ. αὐτ. καὶ σ. 975.

χούσης καὶ χορηγούσης τὴν δικαιοῦσαν καὶ σφύζουσαν θείαν χάριν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Αὕτη ὡς κενοὺς ἀκριβῶς τύπους θεωρεῖ ἅπαντα τὰ ἐκτὸς αὐτῆς τελούμετα βαπτίσματα καὶ μυστήρια τῶν αἰρετικῶν, ἀκόμη καὶ ἐκείνων οὖς, διὰ διαφόρους λόγους, δέχεται προσιόντας αὐτῇ ἄνευ ἀναβαπτισμοῦ, ὁμολογοῦσα μόνον «ἐν βάπτισμα εἰς ἄφρασιν ἁμαρτιῶν», τοῦθ' ὅπερ εἶναι μόνον τὸ ὑπ' αὐτῆς ὀρθοδόξως τελούμενον (1).

II

Εἰσοδογὴ τῶν αἰρετικῶν καὶ τῶν ἑτεροδόξων ἐν τῇ μετὰ τὸ Σχίσμα Ὁρθοδόξῳ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ.

Μεταβαίνομεν νῦν εἰς τὴν μετὰ τὸ Σχίσμα συνεχίσασαν τὴν ἀρχαίαν Ἐκκλησίαν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Καὶ αὕτη ἐν τῷ θέματι τῆς εἰσοδογῆς τῶν ἑτεροδόξων καὶ τῆς ἀναγνωρίσεως τῶν μυστηρίων αὐτῶν ἠκολούθησε, κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον, τὸ παράδειγμα καὶ τὴν πρᾶξιν ἐκείνης, ἐφαρμό-

1. Ἵνα μὴ ἐξέλθωμεν τῶν ὁρίων τῆς παρουσίας εἰσηγήσεως, παραλείπομεν τὴν ἀπὸ δογματικῆς ἐπόψεως θεωρητικὴν αἰτιολογίαν καὶ ἐρμηνείαν τῆς κατ' οἰκονομίαν ἀναγνωρίσεως τῶν μυστηρίων τῶν αἰρετικῶν δι' ἀναξωγογήσεως ἢ μεταβολῆς τοῦ κύρους αὐτῶν ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας κ.τ.δ., περιοριζόμενοι εἰς τὰ ἀνωτέρω μόνον, σὺν τῇ προσθήκῃ, ὅτι πρέπει νὰ ἀποφεύγονται ἀόριστοι γενικεύσεις, οἷα ἡ τοῦ Κ. Δουβουινιώτου, καθ' ἣν ἡ Ἐκκλησία κατ' οἰκονομίαν δύναται «ὡς ταμιούχος τῆς θείας χάριτος νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἱερωσύνην καὶ τὰ μυστήρια καθόλου σχισματικῶν ἢ αἰρετικῶν, παρ' οἷς ταῦτα δὲν τελοῦνται κανονικῶς ἢ διεκόπη ἢ ἀποστολικὴ διαδοχῇ, καὶ νὰ ἀπορρίψῃ, διὰ λόγους οὖς αὕτη εὐλόγως καὶ ἀναγκαίως θεωρεῖ, τὴν ἱερωσύνην καὶ τὰ μυστήρια καθόλου σχισματικῶν ἢ αἰρετικῶν, παρ' οἷς τελοῦνται ταῦτα κανονικῶς ἢ καὶ δὲν διεκόπη ἢ ἀποστολικὴ διαδοχῇ». (Μν. ἔ. σ. 164/5). Ἡ προσωπικὴ αὕτη γνώμη τοῦ Κ. Δουβουινιώτου εὐλόγως κρίνεται ὡς ἀπαράδεκτος ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων. Οὕτω τὸ πρῶτον σκέλος αὐτῆς, κατὰ τὸ ὅποιον ἡ Ἐκκλησία ὡς ταμιούχος τῆς θείας χάριτος δύναται νὰ ἀναγνωρίσῃ τὴν ἱερωσύνην καὶ τὰ μυστήρια καθόλου αἰρετικῶν, παρ' οἷς διεκόπη ἢ ἀποστολικὴ διαδοχῇ, δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἀποδεκτὸν ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, διότι εἰσηγεῖται οἰκονομίαν λογικῶς ἀπαράδεκτον, ἁμάρτυρον ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Παραδόσεως, ὑπὲρ τὸ δέον εὑρεῖται καὶ σχεδὸν ἀπεριόριστον καὶ αὐθαίρετον, τὰ μάλιστα δὲ παρακεκινδυνευμένην διὰ τὰς βαρεῖας συνεπειὰς ἃς δύναται νὰ ἔχη ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ, ἐφ' ὅσον, πρὸς τοῖς ἄλλοις, παραγνωρίζει τὴν ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων ὡς βάσιν καὶ προϋπόθεσιν τοῦ ὅλου ζητήματος θεωρουμένην ἀποστολικὴν διαδοχῇν. Διὰ τοὺς αὐτοὺς λόγους δὲν εἶναι δυνατόν νὰ γίνῃ ἀποδεκτὸν ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας καὶ τὸ δευτερον σκέλος αὐτῆς, κατὰ τὸ ὅποιον ἡ Ἐκκλησία δύναται νὰ ἀπορρίψῃ τὴν ἱερωσύνην καὶ τὰ μυστήρια καθόλου σχισματικῶν ἢ αἰρετικῶν, παρ' οἷς τελοῦνται ταῦτα κανονικῶς, διότι ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἀδυνατεῖ βεβαίως τὰ κανονικῶς ἀπὸ πάσης ἐπόψεως τελεσθέντα καὶ ἄρα ἀληθῶς καὶ ἀντικειμενικῶς ὄντα μυστήρια νὰ θεωρήσῃ ὡς μὴ ὄντα, τοῦ τοιοῦτου οὐδόλως δυναμένου νὰ χαρακτηρισθῇ ὡς οἰκονομία, ἀλλὰ μᾶλλον ὡς αὐθαίρεσις. (Πρβλ. καὶ Ἰω. Καρμίρη, Ἐπιστημονικὸν μνημόσυνον Κ. Δουβουινιώτου, Ἀθήναι 1946, σ. 17 - 19).

σασα τοὺς μνημονευθέντας ἱεροὺς κανόνας ἐν συνδυασμῷ πρὸς τὸ τοῦ ἱεροῦ Χρυσοστόμου: «οἰκονομητέον ἔνθα οὐ παρανομητέον». Ἐντεῦθεν καὶ ἡ πρᾶξις αὐτῆς δὲν ὑπῆρξεν ἐνιαία, σταθερὰ καὶ ἀμετάβλητος, ἀλλ' ἐκυμαίνετο μεταξύ ἀκριβείας καὶ οἰκονομίας, δηλ. ὅτε μὲν ἐφήρμοζεν αὕτη αὐστηρῶς τοὺς κανόνας τοὺς πρὸς ἀκρίβειαν τεθέντας, καὶ τοῦτο συνέβαινεν ἰδίᾳ εἰς περιπτώσεις γενικωτέρου κινδύνου καὶ βλάβης αὐτῆς, ἰδιαίτατα εἰς ἐποχὰς ἀμύνης κατὰ τοῦ προσηλυτισμοῦ καὶ τῆς πολυμόρφου καὶ ἀθεμίτου προπαγάνδας τῶν ἑτεροδόξων, ὅτε δὲ ἐποιεῖτο χρῆσιν τῆς ἐπιεικοῦς οἰκονομίας καὶ συγκαταβάσεως πρὸς τὰς ἀσθενείας τῶν ἀνθρώπων πρὸς μείζον καλὸν καὶ ὠφέλειαν τῆς Ἐκκλησίας, ἰδιαίτατα εἰς ἐξαιρετικὰς διοικητικὰς καὶ πρακτικὰς περιπτώσεις καὶ περιορισμένας χρονικῶς ἐποχάς, μετὰ τὴν πάροdon τῶν ὁποίων ἐπανήρχετο εἰς τὴν ἀκρίβειαν τῶν κανόνων. Κυρίως τὴν οἰκονομίαν ἐφήρμοζεν εἰς περιπτώσεις καθ' ἃς οὐδεμία ἐξ αὐτῆς βλάβη ὑπῆρχε κίνδυνος νὰ προέλθῃ εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, ἀλλ' ἀπ' ἐναντίας μεγάλη ὠφέλεια αὐτῆς, ἢ καθὼς διαπιστοὶ ὁ Κωνσταντῖνος Οἰκονόμος «ἐπὶ σωτηρίᾳ πολλῶν καὶ πλατυσμῷ τῆς Ὁρθοδοξίας» (1). Ἀλλαχοῦ δὲ ὁ αὐτὸς ὁρθῶς παρατηρεῖ, ὅτι «ἡ μία, ἀγία, καθολικὴ καὶ ἀποστολικὴ Ἐκκλησία τῶν Ὁρθοδόξων, πρὸς τούτων ἀφορῶσα τὴν σωτηρίαν, καὶ τὴν ἀκρίβειαν τῶν θείων κανόνων διατηρεῖ, καὶ πρὸς οἰκονομίαν κατὰ καιροὺς καὶ κατὰ τόπους ἀποστολικῶς ἀποβλέπει, ἵνα προσλαμβάνῃ τοὺς τῇ πίστει ἀσθενοῦντας, καὶ θεραπείᾳ μὲν τὰς προσπιπτούσας ἀνάγκας καὶ δυσχερείας, διαφεύγῃ δὲ τὰς ἐπιδρομὰς τῶν τῆς Ὁρθοδοξίας πολεμίων, ἕως ἂν πάλιν ἀποκαταστήσῃ τὴν ἀκρίβειαν» (2).

Ὅπως λοιπὸν ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία, τοιοῦτοτρόπως μετὰ τὸ Σχίσμα καὶ ἡ Ὁρθόδοξος ἡμῶν Ἐκκλησία διέκρινε τὰς αὐτὰς τρεῖς κατηγορίας προσερχομένων εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν, ἦτοι: α) τοὺς ἑτεροθρήσκους καὶ τοὺς μεγάλους ἢ «κυρίως αἰρετικούς», οὓς ἐδέχετο «ὡς Ἑλληνας» διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος, β) τοὺς λοιποὺς αἰρετικούς ἢ τοὺς «κατὰ κατάχρησιν καὶ ὡς ἐκ τῶν πρώτων παρηγμένους» (3) ἢ γενικῶς τοὺς ἑτεροδόξους, οὓς ἐδέχετο διὰ χρίσεως ἀγίου μύρου, καὶ γ) τοὺς σχισματικούς καὶ τινὰς μικροτέρους αἰρετικούς, οὓς ἐδέχετο διόοντας λιβελλοὺς μονον. Κατέτασε δὲ εἰς μὲν τὴν πρώτην κατηγορίαν τοὺς ἑτεροθρήσκους Ἰουδαίους, Μωαμεθανούς

1. Ἐνθ' ἀν. σ. 487.

2. Αὐτόθι, σ. 511.

3. Ἡ διάκρισις αὕτη γίνεται ὑπὸ τοῦ Θεοδώρου Στουδίτου, ἐρωτῶντος: «πῶς λέγονται αἰρετικοί;» καὶ ἀπαντῶντος: «Οἱ μὲν πρώτοι κυρίως αἰρετικοί, διὰ τὸ εἰς αὐτὸ τὸ καιρῖον τῆς τριαδικῆς ἡμῶν πίστεως ἠσεβηκέναι· οἱ δὲ δεύτεροι κατὰ κατάχρησιν καὶ ὡς ἐκ τῶν πρώτων παρηγμένοι· ὁμολογοῦντες δ' ὅμως εἰς Τριάδα καὶ πιστεύειν καὶ βαπτίζειν ἐν ἰδιώματι οἰκείῳ τῆς ἐκάστης ὑποστάσεως, καὶ οὐχὶ μιᾶς τῶν τριῶν ὑπαρχούσης, κἂν ἐν ἄλλοις ἡρέτιζον». (Ἐνθ' ἀν. σ. 1053).

καὶ λοιπούς, καθ' ὠρισμένας δὲ ἐποχὰς καὶ περιστάσεις κινδύνου προσηλυτισμοῦ τῶν Ὁρθοδόξων καὶ αὐτοὺς τοὺς ἑτεροδόξους Ρωμαιοκαθολικούς, Μονοφυσίτας, Νεστοριανούς καὶ Διαμαρτυρομένους· εἰς δὲ τὴν δευτέραν κατηγορίαν κατέτασεν ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ πάντας τοὺς συγγρόνους ἑτεροδόξους καὶ αἵρετικούς, ἦτοι τοὺς Ρωμαιοκαθολικούς, Μονοφυσίτας, Νεστοριανούς καὶ τοὺς μετριοπαθεστέρους Διαμαρτυρομένους· καὶ εἰς τὴν τρίτην κατηγορίαν κατέτασσε τοὺς λατινίσαντας Οὐνίτας κατὰ τὴν ἔριν μεταξὺ Βαρλαάμ, Ἀκινδύνου καὶ Παλαμᾶ (1) καὶ εἰς ἄλλας ἐποχὰς καὶ περιστάσεις, ὡς καὶ τοὺς Βουλγάρους καὶ λοιπούς σχισματικούς, ἐνίοτε δὲ κατὰ τὴν πρώτην μετὰ τὸ Σχίσμα περίοδον καὶ μέχρι τῶν Σταυροφοριῶν καὶ αὐτοὺς τοὺς Λατίνους, ὡς καὶ τοὺς Νεστοριανούς καὶ Μονοφυσίτας μέχρι τῶν μέσων τοῦ 11 αἰῶνος. Ἀλλὰ πρὸς διαπίστωσιν τούτων εἶναι ἀνάγκη νὰ ἐξετάσωμεν κεχωρισμένως πῶς ἐγίνοντο δεκτοὶ οἱ προσερχόμενοι εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν

α) Ρωμαιοκαθολικοί, β) Μονοφυσίται καὶ Νεστοριανοὶ καὶ γ) Διαμαρτυρόμενοι.

α) Τρόπος παραδοχῆς τῶν Ῥωμαιοκαθολικῶν.

Ἦδη ἀπὸ τῆς ἐναρξέως τοῦ ῥωμαϊκοῦ Σχίσματος τοῦ 9 αἰῶνος ἡ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία ἀνεγνώριζε τὸ ἔγκυρον τῶν λατινικῶν μυστηρίων, καὶ δὴ καὶ αὐτοῦ τοῦ βαπτίσματος, καὶ διὰ τοῦτο τοὺς προσερχομένους εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν Λατίνους καὶ τοὺς ἀποκληθέντας βραδύτερον Λατινόφρονας καὶ Οὐνίτας ἐδέχετο ἐνίοτε μὲν δι' ἀπλῆς ἀποκηρύξεως καὶ ἀποπτύσεως τῶν λατινικῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν καὶ ὁμολογίας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως, συνηθέστατα δέ, ἰδίως ἀπὸ τῶν Σταυροφοριῶν καὶ ἐντεῦθεν, καὶ δι' ἐπακολουθούσης χρίσεως δι' ἁγίου μύρου, ἐπὶ τῇ βάσει κυρίως τοῦ 95 κανόνος τῆς Πενθέκτης Συνόδου καὶ τοῦ 7 τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου. Οὕτως ὁ ἐν ἔτει 1193 γενόμενος Πατριάρχης Ἀντιοχείας καὶ γνωστὸς κανονολόγος Θεόδωρος Βαλσαμών ἐπιτρέπει τὴν παροχὴν τῆς θείας εὐχαριστίας εἰς λατίνον, μόνον ἐὰν «κατάθηται πρότερον ἀπέχεσθαι τῶν λατινικῶν δογμάτων τε καὶ συνηθειῶν καὶ κατὰ κανόνας κατηχηθῆ καὶ τοῖς Ὁρθοδόξοις ἐξισωθῆ» (2). Ὁμοίαν ἀπαρνήσιν τῶν ἑτεροδόξων λατινικῶν δογμάτων ἀπαιτεῖ καὶ ὁ μοναχὸς Ἰωβ περὶ τὸ τέλος 17 αἰῶνος, γράφων ὅπως γίνονται δεκτοὶ οἱ Λατῖνοι κατ' οἰκονομίαν, «οὐχ ὑποβάλλοντες τούτους τῷ ἀναθέματι, καὶ μετριάσαντες μὲν τὴν τιμωρίαν αὐτοῖς δι' οἰκονομίαν, ἑαυτοῖς δὲ τὸ ἀσφαλὲς ἐκ τούτων διὰ τῆς ἀποβολῆς περιποιησάμενοι» (3).

1. Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. II, 980, σημ. 4.

2. Κανον. ἀπόκρ. 16, παρὰ Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. II, 1005.

3. Ἰωβ ἀμαρτωλοῦ, Τῶν ἐπὶ μυστηρίων τῆς Ἐκκλησίας ἐξηγηματικὴ θεωρία καὶ διασάφησις, παρὰ M. Jugie, Theologia dogmatica christianorum orientaliū, Parisiis 1930, τ. III, σ. 109, σημ. 1.

Παρατηρητέον ἐνταῦθα, ὅτι τὰ ὑπὸ τινων προσαγόμενα ἀντίθετα παραδείγματα ἀναβαπτισμοῦ Λατίνων ὑπὸ Ὁρθοδόξων⁽¹⁾ εἶναι ὀλίγιστα σπάνια ἐξαιρέσεις, ἐπιβεβαιοῦσαι ἀπλῶς τὸν καθολικῶς ἰσχύοντα κανόνα, τινὲς δὲ καὶ ἀμφισβητοῦνται εὐλόγως. Οὕτω π. χ. ἡ μὲν περίπτωσις τοῦ Μιχαὴλ Κηρουλαρίου, ἡ ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ ἰδίου πρὸς τὸν Πέτρον Ἀντιοχείας⁽²⁾ καὶ πιθανῶς διαστραφεῖσα ὑπὸ τοῦ μισαλλοδόξου καρδινάλιου Οὐμβέρτου⁽³⁾, ἀμφισβητεῖται σοβαρῶς ὑπὸ νεωτέρων ἐρευνητῶν καὶ ἡμῶν, ἅτε τοῦ Κηρουλαρίου ἀμφισβητήσαντος μόνον τὴν κανονικότητα τοῦ μὴ διὰ τριῶν καταδύσεων τελουμένου λατινικοῦ βαπτίσματος, ἐφ' ὅσον οὐδὲν περὶ ἀναβαπτισμοῦ λέγει, ἀλλ' ἀπλῶς «τοὺς βαπτιζομένους βαπτίζουσιν εἰς μίαν κατάδυσιν, τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος ἐπιλέγοντες», «ὡς τινες διεβεβαίωσαντο» αὐτόν. Ἡ δὲ ἀναφερομένη ὑπὸ τοῦ δ' κανόνος τῆς Δ' ἐν Λατερανῷ λατινικῆς συνόδου τοῦ 1215⁽⁴⁾, παροδική οὖσα, ἐξηγεῖται ἐκ τῆς δξύνσεως τῶν φυλετικῶν καὶ θρησκευτικῶν παθῶν κατὰ τὴν ἐποχὴν τῶν Σταυροφοριῶν καὶ ἐξ ἀμφιβολιῶν Ὁρθοδόξων τινῶν περὶ τῆς κανονικότητος καὶ ἐγκυρότητος τοῦ διὰ ραντισμοῦ βαπτίσματος τῶν Λατίνων, ὅπερ εἶχε γενικευθῆ τότε ἐν τῇ Δύσει. Ἄλλ' ἐν πάσῃ περιπτώσει, ἐκ τῶν εὐαρίθμων τούτων ἐξαιρέσεων καὶ ἐκ μεμονωμένων ἀτομικῶν γνωμῶν καὶ ἀμφιβολιῶν δὲν ἐπιτρέπεται, νομίζομεν, ἡ ἀναγωγή εἰς τὸν γενικὸν κανόνα, ὅτι δῆθεν «ἀπὸ Μιχαὴλ τοῦ Κηρουλαρίου (1054) μέχρι τοῦ 1215 καὶ ἐφεξῆς οἱ Λατίνοι, θεωρούμενοι ὡς βαπτίζοντες εἰς μίαν κατάδυσιν, ἀνεβαπτίζοντο», ὡς μετ' ἄλλων γράφει ὁ Ἀγαθάγγελος Χαλκηδόνος ἐν τῷ ὑπομνήματι αὐτοῦ πρὸς τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον «περὶ τοῦ κύρους τοῦ βαπτίσματος τῶν αἰρετικῶν καὶ τῶν σχισματικῶν»⁽⁵⁾. Ἄλλως τε δὲν πρέπει νὰ λησμονῆται, ὅτι αἱ τοιαῦται σπάνια περιπτώσεις καὶ τότε καὶ μετὰ ταῦτα, μέχρι τῶν καθ' ἡμᾶς χρόνων ἐν Σύρῳ, Τήνῳ καὶ ἄλλαχοῦ, ὀφείλονται συνήθως εἰς ἀτομικὴν πρωταβουλίαν πρεσβυτέρων ἢ ἐπισκόπων καὶ οὐχὶ εἰς αὐθεντικὴν ἀπόφασιν τῆς Ἐκκλησίας, ἔχουσι δὲ καιρικὸν καὶ ἀμυντικὸν κατὰ τὸ πλεῖστον χαρακτῆρα κατὰ τῶν προσηλυτιστικῶν ἐνεργειῶν τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν, καὶ διὰ τοῦτο δὲν πρέπει νὰ ὑπερτιμῶνται.

Πράγματι ἡ τοιαύτη ἐπιεικῆς καὶ συγκαταβατικῆς στάσις τῆς Ὁρθοδό-

1. Παρὰ *M. Jugie*, αὐτ. σ. 91/2. *Γερμανῶ* Αἴνου, περὶ τοῦ κύρους τοῦ βαπτίσματος τῶν αἰρετικῶν, ἐν «Ὁρθοδοξία» 27 (1952) 302 ἐξ. Πατριαρχικὸν γράμμα τοῦ 1875, παρὰ *Ἰω. Καρμίρη*, μν. ἔ. II, 977/8 κ. ἄλ.

2. *Ἰω. Καρμίρη*, μν. ἔ. I, 293.

3. *Migne* P. G. 120, 744.

4. *Mansi*, *Concil.* 22, 989. Πρβλ. καὶ *A. Palmieri*, *La rebaptisation des Latins chez les Grecs*, ἐν *Revue de l'Orient chrétien* 7 (1902) 635]6.

5. «Ὁρθοδοξία» 6 (1931) 355.

ξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τῶν Λατίνων, δυναμένων νὰ γίνωνται ἐν αὐτῇ κατ' οἰκονομίαν δεκτοὶ καὶ δι' ἀπλοῦ λιβέλλου καὶ «ἀποβολῆς» τῶν ἑτεροδοξίων καὶ «κατηγήσεως» εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, φαίνεται ὅτι ἤρξατο μεταβαλλομένη ἐπὶ τὸ σὺστηρότερον, φθάσασα καὶ μέχρις ἀναβαπτισμοῦ ἐνίοτε, τὸ μὲν ἀπὸ τῶν Σταυροφοριῶν, συνεπεία τῶν ἀκατονομάστων προσβολῶν καὶ κακουργιῶν αὐτῶν κατὰ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας⁽¹⁾, τὸ δὲ διὰ τῶν ἐνωτικῶν λατινικῶν Συνόδων ἐν Λυῶνι τῷ 1274 καὶ ἐν Φλωρεντίᾳ τῷ 1439⁽²⁾, ἐν αἷς οἱ Πάπαι Ρώμης ἐπεδίωξαν πάση μηχανῇ, ὅπως ἐπιβάλλωσιν ἐπὶ τῶν Ὁρθοδόξων, οὐχὶ διὰ κανονικῶν καὶ θεμιτῶν μέσων, τὰς ἡμέρας πληθυνομένης λατινικᾶς καινοτομίας καὶ καθυποταξέωσιν αὐτούς. Ἄλλ' ἀποτέλεσμα τῶν ἀποφάσεων τούτων καὶ τῆς ἀπειρίας βιαίας ἐπιβολῆς αὐτῶν ἐπὶ τῶν ἀρνούμενων Ὁρθοδόξων ἦτο, ὅπως λάβῃ ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἀμυντικὰ μέτρα κατὰ τοῦ κινδύνου τούτου, ὄρισασα, σὺν ἄλλοις, ὅπως γίνονται τοῦ λοιποῦ δεκτοὶ οἱ προσερχόμενοι εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν Λατῖνοι καὶ Λατινόφρονες δι' ἀπαρνήσεως τῶν λατινικῶν καινοδοξίων, ἀποδοχῆς τῆς ὀρθοδόξου πίστεως καὶ χρίσεως δι' ἁγίου μύρου, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ρηθέντων ἀρχαίων κανόνων. Οὕτω τῷ 1260 «συνοδικῶς ἐψηφίσθη μύρω μόνον χρίειν τοὺς προσερχομένους τῇ Ἐκκλησίᾳ» Λατίνους⁽³⁾, βραδύτερον δέ, ἀρχομένου τοῦ ιε' αἰῶνος, ὁ Ἀγκύρας Μακάριος γράφει: «Τοὺς ἀπὸ Λατίνων πρὸς τὴν καθ' ἡμᾶς... Ἐκκλησίαν ἐπιστρέφοντας, μετὰ τὸν τοῦ σφετέρου δόγματος ἀναθεματισμόν, καὶ μύρω χρίεσθαι ἐδικαίωσαν οἱ ἀπὸ γε τῆς ἀρχῆς τοῦ Σχίσματος μέχρι καὶ τοῦ νῦν θεοφόροι καὶ ἅγιοι Πατέρες»⁽⁴⁾. Ὅμοια πληροφοροῦσι καὶ ὁ Νεῖλος Ρόδου, ὅστις βεβαιοῖ ὅτι ἐγένοντο οἱ Λατῖνοι δεκτοὶ ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἥτις «μύρω χρίει καὶ εὐχὰς μόνον»⁽⁵⁾, καὶ ὁ Μάρκος Ἐφέσου ὁ Εὐγενικός, ὅστις μαρτυρεῖ περὶ τῆς καθολικῆς πράξεως τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, γράφων ὅτι «χρίομεν τοὺς ἐξ αὐτῶν (Λατίνων) ἡμῖν προσιόντας...

1. Πρβλ. καὶ *Γερμανοῦ Αἴνου*, ἐνθ' ἀν. σ. 302 ἐξ.

2. Εἰς τοῦτο κατὰ τελευταῖον λόγον συνετέλεσε καὶ ἡ μεταξὺ Βαρλαάμ, Ἀκινδύνου καὶ Παλαμᾶ ἔρις καὶ ἡ συνοδικὴ καταδίκη τῶν δύο πρώτων. Τούτων οἱ ὁπαδοί, καὶ γενικῶς οἱ φρονήσαντες τὰ τῶν Λατίνων, μετανοοῦντες καὶ ἐπιστρέφοντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν, ἐγένοντο λίαν ἐπεικῶς δεκτοὶ κατ' οἰκονομίαν διὰ λιβέλλου. Πρβλ. *F. Miklosich—I. Müller*, Acta et diplomata graeca medii aevi, Vindobonae 1860, τ. I. σ. 202/16, 233/42, 243/55, 501/2, 503/5, 506/7, 550/1, 568, 574, τ. II. σ. 48, 84, 449 κ.λ.π., Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. τ. I. σ. 294 ἐξ., τ. II. σ. 980 σημ. 4, ἐνθα καὶ σχετικὴ μαρτυρία τοῦ *Γενναδίου Σχολαρίου*.

3. *Κ. Οἰκονόμου ἐξ Οἰκονόμων*, μν. ἔ. I, 466.

4. Κατὰ Λατίνων, ἐν *Δοσιθέου Ἱεροσολύμων*, Τόμος καταλλαγῆς, Ἰάσιον 1692, σ. 203/4. Βλ. αὐτόθι καὶ τὰ προλεγόμενα τοῦ Δοσιθέου.

5. *A. Almazov*, Inedita canonica responsa Constant. patriarchae Lucae Chrysovergis et metropolitae Rhodi Nili, Odessae 1903, σ. 61 (ἑλληνιστὶ καὶ ρωσιστῶ).

ὡς αἰρετικούς ὄντας», συντάσσοντες αὐτοὺς τοῖς Ἀρειανοῖς, Μακεδονιανοῖς καὶ λοιποῖς μνημονευομένοις ὑπὸ τοῦ 7 κανόνος τῆς Β' Οἰκουμενικῆς Συνόδου, ὃν ρητῶς ἐπικαλεῖται ἐφαρμοζῶν καὶ ἐπὶ τῶν Λατίνων μετὰ τῆς μνημονευθείσης ις' ἐρωταποκρίσεως τοῦ Θεοδώρου Βαλσαμώνος⁽¹⁾. Τὴν διὰ τοῦ χρόνου λοιπὸν καθιερωθεῖσαν πράξιν ταύτην ἐπεκύρωσεν ἡ ἐν Κων/πόλει καὶ ἐν τῷ ναῷ τῆς Παμμακαρίστου συνελθοῦσα τῷ 1484 τοπικὴ Σύνοδος, συμμετεχόντων τῶν Πατριαρχῶν Κων/πόλεως Συμεὼν τοῦ Τραπεζουντίου, Ἀλεξανδρείας Γρηγορίου, Ἀντιοχείας Δωροθέου καὶ Ἱεροσολύμων Ἰωακείμ, ἐν ἧ ἔψηφίσθη «μύρω μόνω χρίειν τοὺς προσόντας τῇ Ὁρθοδοξίᾳ Λατίνους, ἐπιδόντας τὸν λίβελλον τῆς πίστεως καὶ ἀποταξαμένους τῶν ἀλλοτρίων τῆς πίστεως δογμάτων καὶ ἑθῶν τῶν λατινικῶν», ἐκτεθείσης ὑπ' αὐτῆς τῆς γνωστῆς ἐκκλησιαστικῆς «Ἀκολουθίας εἰς τοὺς ἐκ τῶν λατινικῶν αἰρέσεων ἐπιστρέφοντας τῇ Ὁρθοδόξῳ τε καὶ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ»⁽²⁾. Οὕτω λοιπὸν καθ' ἑνιαῖον καὶ αὐθεντικῶς καθωρισμένον τρόπον διὰ τῆς παρουσίας εἰδικῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀκολουθίας ἐγίνοντο ἐφεξῆς δεκτοὶ οἱ προσιόντες τῇ Ὁρθοδόξῳ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ Ρωμαιοκαθολικοί, εἶτα οἱ Ἀρμένιοι καὶ λοιποὶ Μονοφυσῖται, ὡς καὶ οἱ Νεστοριανοί, ἀπὸ δὲ τοῦ ιστ' αἰῶνος καὶ οἱ ἐκ τῶν πρώτων προελθόντες Διαμαρτυρόμενοι, ἀναγνωριζομένου τοῦ βαπτίσματος πάντων τούτων, καὶ δὴ καὶ τῶν τελευταίων, ὡς ἐπιμαρτυρεῖται ὑπὸ τοῦ 15 ὄρου τῆς Ὁμολογίας τοῦ Δοσιθεοῦ⁽³⁾. Σχετικαὶ μαρτυραὶ δὲν ἐλλείπουσι καὶ διὰ τὴν μετὰ τὴν ἄλωσιν ἐποχὴν· οὕτω λ.χ. «Σύνοδος τις ἐν Κων/πόλει περὶ τὸ 1600 συνελθοῦσα ὥρισεν, ὅπως μύρω μόνω χρίωνται οἱ ἐκ τῶν Λατίνων προσερχόμενοι εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν»⁽⁴⁾· ἐνωρίτερον «ὁ Πατριάρχης Κων/πόλεως Ἱερεμίας Β' τῷ 1572 κατακρίνει μὲν τὸ βάπτισμα τῶν Λατίνων, ἀλλὰ δὲν θεωρεῖ αὐτὸ ἄκυρον· ὁ Πατριάρχης Κυπριανὸς τῷ 1708 θεωρεῖ ἔγκυρον τὸ βάπτισμα τῶν Λατίνων· ἐπὶ Πατριάρχου Παΐσιου τῷ 1754 θεωρεῖται ἔγκυρον»⁽⁵⁾. «Ἀπὸ γὰρ τοῦ σχίσματος μέχρι τοῦ αἴψ' σωτηρίου ἔτους καὶ πρὸ τῆς ἀλώσεως τῆς Κων/πόλεως καὶ μετὰ τὴν ἄλωσιν, κατὰ τὸν ὄρον τὸν ἐπὶ Συμεὼν τοῦ Πατριαρχοῦ, τοὺς προσιόντας μύρω ἔχριζον, οὐδ' ἐνεκάλεσε τὴν Δυτικὴν Ἐκκλησίαν ἢ Ἀνατολικὴν πρὶν, ὅτι ἠθέτησε τὸ κυριακὸν καὶ ἀποστολικὸν βάπτισμα, οὐτ' ἐπ' ἐκείνης τῆς ἐν Φλωρεντίᾳ Συνόδου, οὔτε ὕστερον»⁽⁶⁾.

1. Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. I, 355]9. Patrologia Orientalis, τ. XVII, 452]β. Migne P. G. 160, 164.

2. Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. II, 987]9.

3. Αὐτόθι, II, 758.

4. *Ἐδοστρατίου Ἀργέντη*, Ῥαντισμοῦ στηλίτευσις, Κων/πολις 1756, σ. λξ'. *Κ. Οἰκονόμου*, ἔνθ' ἄν. I, 474.

5. *Ἀγαθαγγεῖου Χαλκηδόνος*, ἔνθ' ἄν. σ. 417.

6. *Σερβίου Μακρῶλου*, Ὑπομνήματα Ἐκκλησ. Ἱστορίας, παρὰ Κ. Σάθα, Μεσαιωνικὴ Βιβλιοθήκη, τ. III. σ. 408.

Ἄλλ' ἡ ἀρχαία αὕτη πράξις, ἡ κυρωθεῖσα καὶ ὑπὸ τῆς ὡς ἄνω Συνόδου τοῦ 1484, διήρκεσε μέχρι τοῦ ἔτους 1756, ὅτε, λόγῳ κυρίως τοῦ ἐνταθέντος παπικοῦ προσηλυτισμοῦ, ἀνετράπη αὕτη καὶ ἐξεδόθη ὁ γνωστός «Ὁρος τῆς ἁγίας τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, συσταίνων μὲν τὸ θεόθεν δοθὲν ἅγιον βάπτισμα, καταπτύων δὲ τὰ ἄλλως γενόμενα τῶν αἰρετικῶν βαπτίσματα» (1), δι' οὗ ἐπεβλήθη ὁ ἀναβαπτισμὸς τῶν προσιόντων τῇ Ὁρθοδοξίᾳ δυτικῶν, δηλ. τῶν τε Ῥωμαιοκαθολικῶν καὶ τῶν Διαμαρτυρομένων. Ὁ «Ὁρος» οὗτος ὑπῆρξεν ἀποτέλεσμα μακρῶν καὶ ζωηρῶν ἐρίδων, δῆλον αὖτε καὶ διὰ τῆς ἀναμίξεως τοῦ λαοῦ, ἐξεγερόντος κυρίως ὑπὸ τοῦ ἐξ Ἄνδρου διακόνου Αὐξεντίου. Οὗτος ἀπέρριπτε τὸ βάπτισμα τῶν Λατίνων καὶ τῶν Ἀρμενίων καὶ ἀπῆτει ὅπως ἀναβαπτίζονται οἱ προσερχόμενοι εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν ἑτεροδόχοι. Εἰς τὴν ἀνακίνησιν τοῦ ζητήματος ἔδωσαν ἀφορμὴν καὶ τινες Λατῖνοι τοῦ Γαλατᾶ, θέλοντες νὰ εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν. Ὁ ἐν ἔτει 1750 ὢν Πατριάρχης Κων/πόλεως Κύριλλος, συνοδικῇ διαγνώμῃ, διέταξε τὸν ἀναβαπτισμὸν αὐτῶν. Ἄλλ' ὁ τὸ ἐπόμενον ἔτος γενὸς Πατριάρχης Παῖσιος Β' κατέκρινε τὸν ἀναβαπτισμὸν τῶν Λατίνων καὶ τῶν Ἀρμενίων. Οὕτως ἐδικάσθησαν ἐν Κων/πόλει αἱ γνώμαι, ἄλλων μὲν οικονομίας ἕνεκεν ἀναγνωρίζοντων ὡς ἔγκυρον τὸ βάπτισμα τῶν δυτικῶν, ἄλλων δὲ ὑπὸ τὸν Πατριάρχην ἀκριβείας ἕνεκεν ἀπορριπτόντων αὐτό, ὡς μὴ γινόμενον διὰ τριῶν καταδύσεων, ἀλλὰ διὰ ἑνὸς, ὡς καὶ ἕνεκα τῶν δραστηρίων προσηλυτιστικῶν ἐνεργειῶν τῶν Λατίνων ἐν τῇ Ἀνατολῇ (2). Τοῦτου ἕνεκα ὁ ἡγούμενος τῆς δευτέρας αὐστηροτέρας μερίδος Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Κύριλλος Ε' συνεκάλεσεν ἐν Κων/πόλει τῷ 1756 Σύνοδον, ἐν ἣ παρήσαν καὶ οἱ Πατριάρχαι Ἀλεξανδρείας Ματθαῖος καὶ Ἱεροσολύμων Παρθένιος, ἦτις αὐστηρότερον κρίνασα ἀπέρριψε τὸ διὰ ἑνὸς τελοῦμενον βάπτισμα τῶν δυτικῶν, δηλ. καὶ τῶν Ῥωμαιοκαθολικῶν καὶ τῶν Διαμαρτυρομένων, καὶ ἐπέβαλε τὸν ἀναβαπτισμὸν αὐτῶν διὰ τοῦ εἰρημένου ὄρου αὐτῆς, στηριχθεῖσα κυρίως ἐπὶ τῶν κανόνων 7 τῆς Β' Οἰκουμενικῆς καὶ 95 τῆς Πενθέκτης Συνόδου, οὓς κατὰ γράμμα ἠρμήνευσεν (3).

Ὁ ἀνωτέρω ὅμως αὐστηρὸς ὄρος, ἐκ λόγων περιστατικῶν καὶ ὑπὸ τὴν πίεσιν τοῦ ὄχλου ἐκδοθεῖς, φαίνεται ὅτι δὲν ἔτυχε καθολικῆς ἐφαρμογῆς ἐν

1. Παρὰ Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. II, 989-991. Πρβλ. καὶ σ. 983 ἐξ., ἐνθα καὶ ἡ σχετικὴ βιβλιογραφία.

2. Πρβλ. καὶ Σεργίου Μακρᾶλου, ἐνθ' ἄν. III, 219 ἐξ., 408 ἐξ.

3. Σημειωτέον ὅτι ἡ ἀνωτέρω διάταξις ἐπεβλήθη καὶ ἐπὶ τῶν εἰς τὴν Ὁρθόδοξίαν ἐπιστρέφόντων Οὐνιτῶν, δυνάμει κανονικῆς διατάξεως τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Προκοπίου ἀπὸ Μαΐου 1786. «Οὕτως ἐνετάλη ὁ πρὸς ὃν ἡ διάταξις αὕτη ἐπέμφθη πρῶτον Ρέσκας Γεράσιμος νὰ βαπτίσῃ τὸν κομιστὴν τοῦ γράμματος Νάρκισσον, οὐνίτην Ἱερομόναχον, βουλόμενον προσελθεῖν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ». (Κ. Ράλλη, Βάπτισμα αἰρετικῶν, ἐν «Ἀρχαίῳ Ἐκκλησ. καὶ Καν. Δικαίου» 3 (1948) 22).

τῆ Ἑλληνικῆ Ὁρθοδοξίᾳ. Ἡ κατ' αὐτοῦ ἀντίδρασις ἤρχισεν ἀπὸ τοῦ ἐπομένου ἔτους διὰ τοῦ Πατριάρχου Κων|πόλεως Καλλινίκου Δ',—ὄν διὰ τοῦτο μικροῦ δεῖν θὰ ἐφόνευεν ὁ ὄχλος ὡς λατινόφρονα!—, εἶτα δὲ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1763 διὰ τοῦ Πατριάρχου Μιχαῆλ Χαντζερῆ. Καὶ ἐπεκράτησε μὲν τελικῶς, ἀλλὰ σὺν τῷ χρόνῳ προΐοντι καὶ σὺν τῇ παρόδῳ τῶν ἀπὸ τοῦ ἐκ μέρους τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν προσηλυτισμοῦ κινδύνων ἤρχισε καὶ ἡ Ἑλληνικὴ Ἐκκλησία, ὡς ἀπὸ δύο αἰῶνων ἢ Ρώσικῃ, νὰ ἐπανέρχεται ἀπὸ τοῦ 19^{ου} αἰῶνος εἰς τὰ ἀποφασισθέντα ἐν τῇ Συνόδῳ τοῦ 1484, ὡς συνάγεται ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ γράμματος πρὸς τὸν μητροπολίτην Ἀθηνῶν τοῦ ἔτους 1875 καὶ ἐτέρων σχετικῶν ἀποφάσεων τοῦ Πατριαρχείου Κων|πόλεως τῶν ἐτῶν 1879/80 (1). Δηλαδή τοὺς ἐκ τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας, προσερχομένους εἰς τὴν Ὁρθόδοξον, δὲν ἀνεβάπτιζε πάντοτε, ἀλλ' ἐνίοτε ἐδέχετο κατ' οἰκονομίαν καὶ διὰ χρίσεως ἀγίου μύρου, κατ' ἐφαρμογὴν τῆς κανονικῆς Ἀκολουθίας τῆς Συνόδου τοῦ 1484, ἀφοῦ προηγουμένως οὗτοι ἔδιδον τὸν ἐν τέλει τῆς Ἀκολουθίας «ἔγγραφον λίβελλον καὶ ὁμολογίαν, δι' οὗ καθωμολόγουν καὶ ἔστεργον ἅπαντα τὰ ὀρθόδοξα δόγματα, ἀποβαλλόμενοι πάντα τὰ τῶν Λατίνων ἄτοπα ἔθιμα καὶ πᾶσαν ἄλλην βέβηλον καινοφωνίαν», καὶ ἐν συνεχείᾳ κατηχοῦντο ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ πίστει. Ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπουλος βεβαίῳ, ὅτι «ἔχομεν πλεῖστα παραδείγματα οὐ μόνον Λατίνων, ἀλλὰ καὶ Προτεσταντῶν καὶ Ἀρμενίων καὶ Νεστοριανῶν, γενομένων δεκτῶν διὰ χρίσεως ἀγίου μύρου· λατινοὶ κληρικοὶ ἐγένοντο δεκτοὶ ὑπὸ τῆς μεγάλης Ἐκκλησίας ἄνευ ἀναβαπτισμοῦ καὶ ἐν τῷ ἱερατικῷ αὐτῶν ἀξιώματι» (2). Καὶ ὁ ἀρχιμανδρίτης Δημήτριος Γεωργιάδης προστίθῃσιν, ὅτι «ἐν τοῖς ματρικίοις τῆς ἐν Εὐρώπῃ διασπορᾶς εὗρομεν ἀπειράριθμα παραδείγματα προσλήψεως ἑτεροδόξων δι' ἀπλῆς χρίσεως, οὐδὲν δὲ δι' ἀναβαπτίσεως» (3). Ὁμοίως περιπτώσεις ἐφαρμογῆς τῆς οἰκονομίας ἔχει καὶ ἡ Πατριαρχικὴ Σύνοδος Κων|πόλεως (4). Ἀλλὰ καὶ ἡ Ἱερὰ Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, δι' ἐγγράφου της ἀπὸ 30.5.1903 πρὸς τὸν ἐρωτήσαντα αὐτὴν ἐφημέριον τῆς ἐλληνικῆς κοινότητος Ν. Ὑόρκης Ζ. Τυπάλλον, ἐγνώρισεν αὐτῷ, ὅτι τοὺς βουλομένους προσελθεῖν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν Ρωμαιοκαθολικούς, Διαμαρτυρομένους καὶ Ἀρμενίους πρέπει νὰ προτρέπη νὰ βαπτίζονται, ἐν ἀνάγκῃ δέ, κατ' ἄκραν ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν, δύναται νὰ δέχεται τούτους χριῶν μόνον τῷ ἀγίῳ μύρῳ, ἀφοῦ πρότερον κατηχήσῃ αὐτοὺς εἰς τὰ δόγματα καὶ τὴν διδασκαλίαν τῆς

1. Πρβλ. Μ. Θεοτοκά, Νομολογία τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, Κων|πολις 1897, σ. 368—370. Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. Π, 977/8.

2. Χ. Παπαδοπούλου, Περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν ἑτεροδόξων, ἐν «Ἐκκλ. Φάρος» 14 (1915) 481/2. Τὰ αὐτὰ ἐπιβεβαίωσι καὶ ὁ Ἀγαθὸς ἄγγελος Χαλκηδόνος, ἐνθ. ἀν. σ. 417.

3. «Νέα Σιών» 19 (1924) 257/8.

4. Παρὰ Μ. Θεοτοκά, μν. ἔ. σ. 370.

Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας (1). Γενικώτερον ἢ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1875, ὅτε τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον ἔγραψεν αὐτῇ, ὅτι «ἀπόκειται τῇ πνευματικῇ συνέσει αὐτῆς παραδέξασθαι ἢ μὴ τὸ χρῆσασθαι τῇ οἰκονομίᾳ, ἣν καὶ ἑτέρα (ἢ Ρωσικῇ) Ἐκκλησία ἀπὸ δύο καὶ ἐπέκεινα αἰῶνων κατέχει ἀπαρεγκλίτως, εἶγε ἡ οἰκονομία αὕτη προεπαγγέλλεται μεγάλας ὠφελείας τῇ αὐτοῦθι Ἐκκλησίᾳ καὶ ἀσφαλίζει αὐτὴν ἀπὸ ἐπιχειμένων πνευματικῶν κινδύνων» (2), ἐπέτρεψε τὴν εἰς τοὺς κόλπους τῆς εἰσοδὸν τῶν ἑτεροδόξων γενικῶς καὶ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν εἰδικῶς μόνον διὰ δόσεως λιβέλλου καὶ χρίσεως δι' ἁγίου μύρου. Τόσον δὲ ὠρίμασε πλέον ἢ ἀντίληψις, ὅτι ἡ ἀναβάπτισις τῶν ἐπιστροφόντων Ρωμαιοκαθολικῶν, ἢ «ἐπιβληθεῖσα πρὸς καταπολέμησιν τοῦ ἐκ μέρους τῆς Ἐκκλησίας ταύτης (Ρωμαϊκῆς) διενεργουμένου προσηλυτισμοῦ εἰς βάρος μελῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, δὲν ἀποτελεῖ κανόνα νεωτέρας ἐκκλησιαστικῆς πράξεως καὶ δύναται ἄνευ ἑτέρου νὰ παροραθῇ» (3), καὶ ὅτι εἶναι ἀνάγκη ἐπιστροφῆς εἰς τὴν ἀπόφασιν τῆς Συνόδου τοῦ 1484, ὥστε ὁ Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπουλος συνέταξε νέαν εἰδικὴν «Ἀκολουθίαν ἐπιστροφῆς εἰς τὴν Ὁρθοδόξιν ἀπὸ τῆς Λατινικῆς Ἐκκλησίας» μετὰ λιβέλλου πίστεως, ἣν ἐνέκρινεν ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἐν ἔτει 1932, προεδρευόντος καὶ εἰσηγουμένου τοῦ ἰδίου (4), καὶ ἐξέδωκε μετ' ἄλλων ἱερῶν Ἀκολουθιῶν (5).

Τέλος καὶ ἡ Ρωσικὴ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία εἰδικῶς ὅτε μὲν ἀνεβάπτισε τοὺς Λατίνους, καὶ μάλιστα κατὰ τοὺς πρώτους μετὰ τὸ Σχίσμα αἰῶνας (6), ὅτε δὲ ἐδέχετο αὐτοὺς διὰ μόνου τοῦ μυστηρίου τοῦ χρίσματος μέχρι τῆς ἐν Μόσχᾳ Συνόδου τοῦ 1441 (7). Ἡ Σύνοδος αὕτη, καταδικάσασα τὴν ἐν Φλωρεντίᾳ συνελθοῦσαν τῷ 1439 ἐνωτικὴν Σύνοδον, ὥρισεν ὅπως οἱ προσερχόμενοι εἰς τὴν Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν Ρωμαιοκαθολικοὶ ἀναβαπτίζονται ὡς αἰρετικοί, τὸ αὐτὸ δὲ ἐπανάλαβε καὶ ἡ ὑπὸ τὸν Πατριάρχην Μόσχας Φιλάρετον Nikititch συνελθοῦσα ἐν Μόσχᾳ Σύνοδος ἐν ἔτει 1620 καὶ 1621. Τοῦτο ἴσχυσε μέχρι τῆς ἐν Μόσχᾳ Συνόδου τοῦ 1666/7, ἣτις, μετ' εὐμενῆ εἰσηγήσιν καὶ τῶν συμμετασχόντων Πατριαρχῶν Ἀλεξανδρείας Παΐσιου καὶ Ἀντιοχείας Μακαρίου, υἱοθέτησε τὴν ἀπὸ τῆς ἐν Κων/πόλει Συνόδου τοῦ 1484 πρᾶξιν τῶν Ἀνατολικῶν Πατριαρχείων, ἧτοι τῆς διὰ μύρου παραδο-

1. Παρὰ *K. Pállh*, ἐνθ' ἄν. σ. 22.

2. *Ἰω. Καρμίση*, μν. ἔ. II, 978.

3. *A. Ἀλιβιζάτου*, Ἡ οἰκονομία κατὰ τὸ Κανονικὸν Δίκαιον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, Ἀθῆναι 1949, σ. 71, σημ. 1, πρβλ. καὶ σ. 47 σημ. 2.

4. Ὡς διεπιστώσαμεν ἐρευνήσαντες τὰ Πρακτικὰ τῆς Συνόδου τοῦ ἔτους ἐκείνου.

5. Παρὰ *Ἰω. Καρμίση*, μν. ἔ. II, 991/2.

6. *E. Goloubinsky*, Ἱστορία τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας, Μόσχα 1881, τ. I, 2, σ. 699 ἐξ. (ρωσιστί).

7. Πρβλ. τὸ ἀξιοπρόσεκτον τυπικὸν τῆς παραδοχῆς τῶν ἑτεροδόξων ὑπὸ τοῦ μητροπολίτου Νοβγορόδ Νίφωνος (ιβ' αἰῶνος), παρὰ *M. Jugie*, μν. ἔ. III, 107.

χῆς τῶν ἐπιστρεφόντων εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν Λατίνων, ἀναγνωρισθέντος κατ' οἰκονομίαν τοῦ κύρους τοῦ λατινικοῦ διὰ ῥαντισμοῦ βαπτίσματος (1). Ἐκτοτε ἡ ἀπόφασις αὕτη ἰσχύει σταθερῶς μέχρι σήμερον ἐν τῇ Ρωσικῇ Ἐκκλησίᾳ, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1757 παραλείπεται ἐνίοτε καὶ τὸ χροῖσμα εἰς ὄσους ἔχουσι κανονικῶς λάβει τοῦτο προηγουμένως ἐν τῇ Ρωμαϊκῇ Ἐκκλησίᾳ, ἀντικαθιστώμενον διὰ τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας, ἀποπτύσεως τῶν λατινικῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν καὶ ὁμολογίας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως (2).

β) Τρόπος παραδοχῆς τῶν Μονοφυσιτῶν (καὶ ἰδίως τῶν Ἀρμενίων) καὶ τῶν Νεστοριανῶν.

Ἦδη ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία διὰ τοῦ 95 κανόνος τῆς Πενθέκτης Οἰκουμένης Συνόδου ὥρισεν, ὅπως οἱ αἵρετικοὶ Μονοφυσῖται (Ἀρμένιοι, Κόπται, Ἰακωβῖται κ.λ.π.) καὶ οἱ Νεστοριανοὶ γίνονται κατ' οἰκονομίαν δεκτοὶ ἐπιστρέφοντες εἰς τοὺς κόλπους τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας, δίδοντας λιβέλλους καὶ ἀναθεματίζοντας «τὴν αἵρεσιν αὐτῶν καὶ Νεστόριον καὶ Εὐτυχέα καὶ Διόσκορον καὶ Σεβήρον καὶ τοὺς λοιποὺς ἐξάρχους τῶν τοιούτων αἵρέσεων καὶ τοὺς φρονοῦντας τὰ αὐτῶν καὶ πάσας τὰς προαναφερομένας αἵρέσεις, καὶ οὕτω μεταλαμβάνειν τῆς ἁγίας κοινωνίας» (3). Ὁ κανὼν οὗτος ἰσχύσε γενικῶς κατὰ τοὺς μετέπειτα αἰῶνας, ὡς γίνεται δῆλον καὶ ἄλλοθεν καὶ ἐκ τοῦ πατριαρχικοῦ Εὐχολογίου (4), ὡς καὶ τοῦ πρεσβυτέρου Τιμοθέου, μαρτυροῦντος ὅτι «οἱ μῆτε χριόμενοι, μῆτε βαπτιζόμενοι, ἀλλὰ μόνον ἀναθεματίζοντες τὴν ἰδίαν αἵρεσιν εἰσὶ Νεστοριανοί, Εὐτυχιανισταὶ καὶ ὁ τούτων κοινωνὸς Διόσκορος, Σεβήρος, Ἰάκωβος καὶ οἱ λοιποὶ» (5).

1. Μέρος τῶν Πρακτικῶν τῆς ἐν λόγῳ Συνόδου εὑρεθαι ἐν ἑλληνικῇ μεταφράσει ἐν τῷ ὑπ' ἀριθ. 90 κώδικι τῆς βιβλιοθήκης τοῦ ἐν Κων/πόλει Μετοχίου τοῦ Παναγίου Τάφου, ὡς καὶ ἐν τῇ τοῦ *Δοσιθέου Νομικῆ Συναγωγῇ* φ. 376—388, αὐτόθι. Πρβλ. *Α. Παπαδοπούλου Κεραμέως*, Ἱεροσολυμιτικὴ Βιβλιοθήκη, Πετροῦπολις 1899, τ. IV. σ. 6 καὶ 96.

2. Ἐπίσημος ἐκκλησιαστικὴ Ἀκολουθία εἰσοδοχῆς τῶν Λατίνων εἰς τὴν Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν ἐξεδόθη τὸ πρῶτον ἐν ἔτει 1757, ἐν συνεχείᾳ δὲ ἐπανεξεδόθη κατὰ τὰ ἔτη 1776, 1831, 1845, 1858 καὶ 1895. Γερμανικὴν μετάφρασιν αὐτῆς ἔχομεν παρὰ *A. Maltzew*, *Ritus der Vereinigung mit der Orthodoxen Kirche*, Berlin 1897, σ. 40—94. *Τοῦ αὐτοῦ*, *Die Sacramente der Orthodox—Katholischen Kirche des Morgenlandes*, Berlin 1898, σ. 128—172, ἰδ. σ. 146—156, γαλλικὴν δὲ ὑπὸ *L. Peitit*, ἐν *Échos d' Orient* 2 (1899) 136/7. Γενικώτερον περὶ τῆς εἰσοδοχῆς εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ρωσικὴν Ἐκκλησίαν βλέπ. *Σ. Β. Μπουλγάκωφ*, Ἐπιτομᾶτέξιον ἐγγχειρίδιον πρὸς τοὺς κληρικούς, Κίεβον 1913, σ. 1009—1019 (ρωσιστῆ).

3. *Ἰω. Καρμίρη*, μν. ἔ. I, 199.

4. Αὐτόθι, τ. II, 976/7.

5. Περὶ τῶν προσερχομένων τῇ ἁγίᾳ Ἐκκλησίᾳ. *Migne P. G.* 86A, 72.

Παρὰ ταῦτα φαίνεται ὅτι ἀπὸ τῶν μέσων τοῦ ἰα' αἰῶνος ἤρξατο ἐγκαι-
νιαζομένη αὐστηροτέρα πρᾶξις, προστεθείσης εἰς τὸν λίβελλον τῶν αἰρετι-
κῶν τούτων καὶ τῆς χρίσεως αὐτῶν δι' ἁγίου μύρου, ὡς συνάγεται ἐκ τῆς
πανδέκτης τοῦ Νίκωνος, ὅστις συγκεφαλαίων τὰ γραφόμενα ὑπὸ τοῦ εἰρη-
μένου πρεσβυτέρου Τιμοθέου προστίθησιν : «Ὁρῶμεν δὲ νῦν ἐν ταῖς μεγά-
λαις καὶ καθολικαῖς ἐκκλησίαις, ἡγουν ἐν τοῖς Πατριαρχείοις καὶ ταῖς Μη-
τροπόλεσι καὶ ταῖς λοιπαῖς, ὅτι τοὺς Ἀρμενίους καὶ Ἰακωβίτας καὶ Νεστο-
ριανοὺς καὶ τοὺς λοιποὺς Ἀκεφάλους καὶ τοὺς ὁμοίους αὐτοῖς, ἐπιστρέφον-
τας εἰς τὴν ὀρθόδοξον πίστιν, καταχρῖουσι καὶ οὐ βαπτίζουσι, ποιοῦσι δὲ
ἀντίθεματίζειν τοὺς ἐξάρχους αὐτῶν· καὶ τοῦτο ἐτυπώθη ἄρτι δι' αἰτίας
εὐλόγους ἀναγκαίας» (1). Τὸ δὲ χεῖρον εἶναι, ὅτι ὑπῆρξαν περιπτώσεις τινὲς
ἀμφισβητήσεως καὶ αὐτοῦ τοῦ κύρους τοῦ βαπτίσματος τῶν Ἀρμενίων.
Οὕτως ὁ αὐτὸς Τιμόθεος συνεχίζων προστίθησιν, ὅτι «τινὲς τελείως βαπτί-
ζουσι τοὺς Ἀρμενίους» (2), ἐνῶ αὐτὸς ἐπιδοκιμάζει τὴν ἐπικρατήσαν
πρᾶξιν τῆς χρίσεως αὐτῶν ἐπιλέγων· «οἱ δὲ τοῦ θείου μύρου καταξιούντες,
ταῖς τῶν Συνόδων μαρτυρίαῖς ἀκολουθοῦσιν· ἡμεῖς δὲ ταῦτα πάντα διασκε-
ψάμενοι ὀφείλομεν τῷ ἔθει κατακολουθεῖν τῷ νῦν κρατοῦντι ἐν ταῖς Μητρο-
πόλεσι καὶ τοῖς Πατριαρχείοις» (3). Ὁ δὲ Βαλσαμών, ἀναφερόμενος εἰς τὴν
κρατοῦσαν τότε ἐν τῇ Ἐκκλησίᾳ πρᾶξιν, γράφει ὅτι ὁ Μᾶρκος Ἀλεξαν-
δρείας ὑπέβαλεν αὐτῷ τὴν ἐρώτησιν : «οἱ κατ' ἐπίγνωσιν ἀληθῆ πρὸς τὴν
ὀρθόδοξον πίστιν ἐρχόμενοι, Νεστοριανοὶ δηλονότι, Ἀρμένιοι, Ἰακωβίται
καὶ ἕτεροι αἰρεσιῶται, διὰ μόνου τοῦ ἁγίου μύρου ὀφείλουσι τελειοῦσθαι
ἢ καὶ διὰ τοῦ θείου βαπτίσματος ;» Εἰς ἀπάντησιν λοιπὸν ὁ Βαλσαμών

1. Αὐτόθι, σ. 72.

2. Αὐτόθι, σ. 72/3, προστίθησι καὶ τὸν λόγον τῆς τιοαύτης αὐστηρότητος : «Τι-
νὲς δὲ τελείως βαπτίζουσι τοὺς Ἀρμενίους, τὴν ἀφορμὴν λαμβάνοντες οὐκ ἀπὸ τῶν
μεγάλων Ἐκκλησιῶν, ἀλλ' ἀπὸ τοῦ λόγου τοῦ μητροπολίτου Νικαίας Ἰωάννου, ὃς
γράφων πρὸς Ζαχαρίαν τὸν Καθολικὸν τῆς μεγάλης Ἀρμενίας, οὕτως περὶ αὐτῶν
φησιν. «Ὅτι οὐδὲ χειροτονίας ἔχουσιν, ἀλλ' ἀλλότριοι εἰσι πάσης χειροτονίας, δῆλον
δὲ ἐντεῦθεν· ὁ γὰρ ἅγιος Γρηγόριος ἐπίσκοπος Ἀρμενίας, καὶ Λεόντιος ὁ μακαριώ-
τατος ἀρχιεπίσκοπος Καισαρείας Καππαδοκίας, ὁ τὸν ἅγιον Γρηγόριον χειροτονήσας
ἐπίσκοπον, διαθήκην ἀσφαλείας ἀναμέσον αὐτῶν ποιησάμενος, διωρίσατο τὸν τῆς
Ἀρμενίας κατὰ καιρὸν ἐπίσκοπον τὴν χειροτονίαν λαμβάνειν ἀπὸ τῆς Ἐκκλησίας
καὶ τοῦ ἀρχιερέως Καισαρέων, ἐξ ἧς καὶ αὐτὸς ὁ ἅγιος Γρηγόριος ἐν ἀρχῇ τὴν ἱε-
ρωσύνην ἐδέξατο, καθὼς καὶ ἐν τῷ βιβλίῳ τοῦ οἴκου καὶ μαρτυρίῳ τοῦ ἁγίου Γρη-
γορίου περὶ τούτων πάντων ἀκριβῶς διαγορεύει. Οὗτοι δέ, εἰς μυρίας αἰρέσεις περι-
πσόντες καὶ ἐκ τῆς Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἀλλοτριωθέντες καὶ ἐκ τῆς Καισαρέων
Ἐκκλησίας χειροτονίαν μὴ λαμβάνοντες, πῶς οὐκ εἰσι παντελῶς ἀνίεροι καὶ ἀχει-
ροτόνητοι, καὶ οἱ ἐξ αὐτῶν βαπτιζόμενοι παντελῶς ἐθνικοὶ καὶ ἀβάπτιστοι ;» Καὶ οἱ
μὲν τοὺς Ἀρμενίους βαπτίζοντες ἐντεῦθεν τὴν μαρτυρίαν λαμβάνουσι καὶ ἐτέρας
ὁμοίας εἰσφέρουσιν».

3. Αὐτόθι σ. 73.

παρέθηκεν ὁλόκληρον τὸν 95 κανόνα τῆς Πενθέκτης Συνόδου ἐπειπὼν : « Κατὰ γοῦν τὴν τοιοῦτου κανόνος περίληψιν οἱ μὲν τῶν αἰρεσιωτῶν διὰ βαπτίσματος ἀγιάζονται, οἱ δὲ διὰ μόνου τοῦ ἀγίου μύρου τελειοῦνται » (1). Προφανῶς εἰς τὴν δευτέραν ταύτην κατηγορίαν κατατάσσει καὶ τοὺς περὶ ὧν ἠρωτήθη Νεστοριανούς καὶ Μονοφυσίτας, καὶ δὴ καὶ αὐτοὺς τοὺς Ἄρμενίους, δεχόμενος πάντας τούτους διὰ τῆς σὺν τῷ χρόνῳ προϊόντι κρατησάσης πράξεως τῆς χρίσεως δι' ἀγίου μύρου (2). Προσθετέον ὅτι καὶ ἄλλαι μαρτυρίαι ἀπὸ τοῦ ια' μέχρι τοῦ ιγ' αἰῶνος φέρουσι τοὺς Νεστοριανούς καὶ τοὺς Μονοφυσίτας ὡς γενομένους δεκτοὺς σταθερῶς διὰ χρίσεως ἀγίου μύρου, « ῥητῶς δὲ Σύνοδος τις ἐν Κων]πόλει τῷ 1301 συνελθοῦσα ἀπεφώνησε, ὅπως οἱ Νεστοριανοὶ γίνονται δεκτοὶ εἰς τὴν Ὁρθοδόξιαν δι' ἀγίου μύρου· φαίνεται ὅτι σοβαρὸς τις παρουσιάσθη τότε λόγος » (3). Ἐκ τῶν ἀνωτέρω καταλήγομεν εἰς τὸ συμπέρασμα, ὅτι ἀπὸ τῆς Πενθέκτης Συνόδου μέχρι τοῦ Νίκωνος καὶ τοῦ Βαλασμώνος εἶχε πλέον μεταβληθῆ ἢ ἔναντι τῶν Νεστοριανῶν καὶ τῶν Μονοφυσιτῶν στάσις τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, ἕξομοιωθεῖσα πρὸς τὴν ἔναντι τῶν Λατίνων τηρουμένην στάσιν, δηλ. ἀνεγνώριζε μὲν αὕτη τὸ ἔγκυρον τοῦ βαπτίσματος τούτων, προσερχομένων αὐτῇ, ἀλλ' ἔχρειεν αὐτοὺς μύρω, μὴ ἀρκουμένη εἰς τὸν λίβελλον τὸν καθοριζόμενον ὑπὸ τοῦ 95 κανόνος τῆς Πενθέκτης. Ἡ τάξις δὲ αὕτη ἐξηκολούθησε σταθερῶς καὶ κατὰ τοὺς μετὰ ταῦτα αἰῶνας (4) μέχρι τοῦ ἔτους 1756, ὅτε ἐξεδόθη ὁ προειρημένος ὄρος τῆς ἐν Κωνσταντινουπόλει ὑπὸ τὸν Κύριλλον Ε' Συνόδου, δι' οὗ ἐπεβλήθη ὁ ἀναβαπτισμὸς οὐ μόνον τῶν Λατίνων,

1. Ἐρωταπόκρισις 32, παρὰ Γ. Ράλλη καὶ Μ. Ποτλῆ, μν. ἔ. IV, 473/4.

2. Προδόηλον ὅμως ὅτι ἡ πρῶξις αὕτη ἀντίκειται εἰς τὸν 95 καν. τῆς Πενθέκτης, ὃν ἐρμηνεύουν καὶ αὐτοὶ ὁ Βαλασμών γράφει ἀλαχοῦ : « Τοὺς δὲ Νεστοριανούς καὶ Μονοφυσίτας, μετὰ τὸ δοῦναι λιβέλλους τῆς πίστεως αὐτῶν καὶ ἀναθεματίσαι Νεστόριον καὶ Εὐτυχέα καὶ Διόσκορον καὶ Σεβήρον καὶ τοὺς λοιποὺς ὁμοφρονούντας αὐτοῖς καὶ τὰς αἵρέσεις αὐτῶν, μεταλαμβάνειν τῆς ἀγίας κοινωνίας » (Γ. Ράλλη καὶ Μ. Ποτλῆ, μν. ἔ. II, 531).

3. Χρυσ. Παπαδοπούλου, ἔνθ' ἀν. σ. 477.

4. Οὕτως ὁ Ἰωαννίκιος Καρατζᾶς πληροφορεῖ, ὅτι « τῶν Ἀρμενίων τὸ ἔθνος ἐφύλαττε τὸν ἀληθῆ τύπον τοῦ βαπτίσματος· κατὰ δὲ τὸν προλαβόντα ιη' αἰῶνα συνέχευε τὴν ὀρθὴν παράδοσιν τοῦ βαπτίσματος, ἀγόμενον καὶ φερόμενον ὑπὸ τῶν μισοιναρίων καὶ πολλῶν ὑπαγομένων τοῖς δόγμασι καὶ ἐθίμοις τῆς Ρώμης· ἐλεγχόμενοι δὲ ἤρξαντο ἐπιδιορθοῦν καὶ ἀναλαμβάνειν τὸν ὀρθὸν τύπον· διὸ καὶ ἡ Ἐκκλησία, ὡς καὶ πρότερον, προσιώντας μύρω χρεῖ. Οὕτω δὲ μύρω χρισθέντα διὰ πατριαρχικῆς συνοδικῆς ἐπιστολῆς κελευούσης ἀνεδεξάμην Ἀρμενίων τινα ἐν Προικοννήσῳ κατὰ τὸ γψξ' σωτήριον ἔτος ἐπὶ Πατριάρχου Ἰωαννικίου τοῦ Γ'. Ἐπερωτήσας γὰρ ὁ Προικοννήσου Ἀναγίας ὅπως ὀφείλει δέξασθαι τὸν προσιόντα, ἔλαβε πατριαρχικὴν συνοδικὴν γνώμην δι' ἐπιστολῆς, ὡς πρὸς τοὺς προσιόντας τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ Ἀρμενίους, ἀποπτύσαντας τὰς αἵρέσεις, καὶ τὰ ὀρθὰ καὶ ἀπαισιὰ δόγματα τῆς ἁμωμῆτου πίστεως καθομολογήσαντας, μύρω χρεῖν ὀφείλει τῇ Ἐκκλησίᾳ συντάσσων. (Μ. Γδεών, Καν. Διατάξεις, Κων]πολις 1888, τ. I, 256]7).

ἀλλὰ καὶ τῶν Ἀρμενίων. Φαίνεται ὅμως ὅτι δὲν ἐφημερόσθη αὐστηρῶς ὁ ὄρος οὗτος ἐν ἀρχῇ καὶ ἐπὶ τῶν Ἀρμενίων, ἀλλὰ μικρὸν ὕστερον ἐπεβλήθη καὶ ἐπ' αὐτῶν καὶ γενικῶς ὅλων τῶν Μονοφυσιτῶν καὶ Νεστοριανῶν μετὰ τῶν Ῥωμαιοκαθολικῶν καὶ τῶν Διαμαρτυρομένων. Παραλλήλως ὅμως πρὸς τὴν ἀκριβείαν καὶ αὐστηρὰν πράξιν ταύτην εἰς ἐξαιρετικὰς περιπτώσεις ἐγένετο χρῆσις καὶ τῆς οἰκονομίας, καὶ μάλιστα ἀπὸ τοῦ ἔτους 1880. Οὗτος ὑπὸ τῆς Πατριαρχικῆς Συνόδου Κων/πόλεως τῷ 1888 «σκέψεως γενομένης ἐνεκρίθη ἵνα καὶ τοῦ λοιποῦ ἐν ὁμοίαις περιστάσεσι, συνωδᾷ τῇ ἀποφάσει τῆς ἱερᾶς Συνόδου τοῦ 1880, γένηται ἡ χρῆσις τῆς οἰκονομίας καὶ προσλαμβάνονται οἱ ἕξ Ἀρμενίων εἰς τὴν ἡμετέραν Ἐκκλησίαν διὰ τῆς χρίσεως τοῦ ἁγίου μύρου» (1). Ἀντιθέτως ἡ Ῥωσικὴ Ἐκκλησία ἐξηκολούθησε τὴν προηγουμένην πράξιν εἰσδοχῆς τῶν αἰρετικῶν τούτων διὰ χρίσεως ἁγίου μύρου. Μάλιστα δὲ συνέταξεν ἤδη ἀπὸ τοῦ ἔτους 1756 καὶ εἰδικὴν Ἀκολουθίαν ἀποδοχῆς τῶν Ἀρμενίων, μετὰφρασιν γερμανικὴν τῆς ὁποίας ἐποιήσατο ὁ Maltzew (2).

γ) Τρόπος παραδοχῆς τῶν Διαμαρτυρομένων.

Μέχρι τῆς ὑπὸ τοῦ Κυρίλλου Ε' ἐκδόσεως τοῦ ἀνωτέρου Ὁροῦ τοῦ 1756 ἡ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία ἐδέχετο τοὺς προσιόντας τῇ Ὁρθοδοξίᾳ Διαμαρτυρομένους καθ' ὃν καὶ τοὺς Ῥωμαιοκαθολικοὺς τρόπον, ἦτοι δι' ἁγίου μύρου μόνον, ἀναγνωρίζουσα τὸ βάπτισμα αὐτῶν. Περὶ τούτου μαρτυρεῖ ὁ ἱε' ὄρος τῆς εἰδικῶς κατὰ τῶν Διαμαρτυρομένων στρεφόμενης Ὁμολογίας τοῦ Δοσιθέου (1672), ὁρίζων ὅτι «οἱ αἰρετικοί, οὓς τὴν αἵρεσιν ἀποσεισασμένους καὶ προστεθέντας τῇ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, δέχεται ἡ Ἐκκλησία, καίτοι ἑλλιπῆ ἔσχηκότες τὴν πίστιν, τέλειον ἔλαβον τὸ βάπτισμα· ὅθεν τελείαν ὕστερον τὴν πίστιν κεκτημένοι, οὐκ ἀναβαπτίζονται» (3), εἰσερχόμενοι εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν. Προφανῶς ἐν τούτῳ ἡ καὶ ὑπὸ τῆς ἐν Ἱεροσολύμοις μεγάλης τοπικῆς Συνόδου τοῦ 1672 κυρωθεῖσα Ὁμολογία τοῦ Δο-

1. *M. Θεοτοκά*, μν. ἔ. σ. 371.

2. *A. Maltzew*, Die Sacramente der Orthodox - Katholischen Kirche, σελ. 146]64. Ἐν αὐτῇ, πρὸς τοῖς ἄλλοις, ὁ προσερχόμενος εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν Ἀρμένιος ἀπαρνεῖται τὴν μονοφυσικὴν αἰρετικὴν διδασκαλίαν, ὁμολογᾷ τὴν περὶ τῶν δύο φύσεων τοῦ Χριστοῦ Ὁρθόδοξον πίστιν, ἀποδέχεται δὲ καὶ τὰς Οἰκουμενικὰς Συνόδους Δ', Ε', Σ' καὶ Ζ' μετὰ τῆς διδασκαλίας αὐτῶν, καὶ εἰτα χρίεται δι' ἁγίου μύρου. Ὁμοιον παράδειγμα ἐφαρμογῆς τῆς οἰκονομίας καὶ συγκαταβάσεως ἔχομεν καὶ ἐν τῷ Πατριαρχείῳ Ἀντιοχείας τῷ 1912, ὅτε ὁ Σύρος ἐπίσκοπος Σάδαδ Πέτρος μετὰ χιλιάδων χριστιανῶν τῆς ἐπαρχίας του ἐκ τῶν ἀρχαίων Ἰακωβιτῶν Σύρων Μονοφυσιτῶν (περιφερ. Ἐμέσης) ἐγένοντο δεκτοὶ ἄνευ βαπτίσματος, ὡς καὶ ἄνευ χειροτονίας οἱ κληρικοὶ αὐτῶν. («Πάνταινος» Ἀλεξανδρείας 4 (1912) 318. «Χάρις» Δαμασκοῦ 1912, φύλ. 10).

3. *Ἰω. Καρμίρη*, μν. ἔ. II, 758.

σιθίου ἠκολούθησε τοῖς ἀρχαίοις κανόσι καὶ τῇ μεταγενεστέρῃ ἀποφάσει τῆς ἐπὶ τοῦ Πατριάρχου Συμεὼν Συνόδου τοῦ 1484, ἐξομοιώσασα ἐν τούτῳ τοὺς Διαμαρτυρομένους πρὸς τοὺς Λατίνους. Οὕτω δέ, ἐπισημοποιήσασα τὴν παγίως κρατοῦσαν ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἀνατολῇ πρᾶξιν, ἐτέλει ἐπ' αὐτῶν μόνον τὸ μυστήριον τοῦ χρίσματος, οὕτως οἱ Προτεστάνται στεροῦνται παντελῶς. Οἶκοθεν ἐννοεῖται, ὅτι οὕτως ἡ Ὀρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία ἀνεγνώρισε κατ' οἰκονομίαν τὸ βάπτισμα μόνον τῶν Λουθηρανῶν, τῶν Καλβινιστῶν καὶ τῶν Ἀγγλικανῶν, χωρὶς ὅμως νὰ ἀποφανθῇ καὶ περὶ τοῦ βαπτίσματος τῶν πολυαρίθμων ἄλλων προτεσταντικῶν παραφυάδων, ἐξ ὧν τινες αἰρετικῶς διδάσκουσι περὶ τοῦ βαπτίσματος, τῆς Ἁγίας Τριάδος καὶ ἄλλων μεγάλων χριστιανικῶν δογμάτων. Κατὰ συνέπειαν, τὸ βάπτισμα τῶν τελευταίων τούτων δὲν δύναται ν' ἀναγνωρίσῃ, τῆς εἰσδοχῆς αὐτῶν γιγνομένης δι' ἀναβαπτισμοῦ «ὡς Ἑλλήνων», τοσοῦτω μᾶλλον ὅσῳ ἤδη διὰ τοῦ εἰρημένου ὄρου τοῦ 1756 ἔπραξε τοῦτο καὶ δι' αὐτοὺς τοὺς ἀνήκοντας εἰς τὰς τρεῖς κυρίας Ὁμολογίας καὶ ἀναδενδράδας τοῦ Προτεσταντισμοῦ, ἦτοι τὴν Λουθηρανικήν, τὴν Καλβινικήν καὶ τὴν Ἀγγλικανικήν.

Ἄλλ' ἤδη ἀρχομένου τοῦ 17^{ου} αἰῶνος δύο οἰκουμενικοὶ Πατριάρχαι, ὁ Κυπριανὸς Α' καὶ ὁ Ἱερεμίας Γ', ἔγραψον πρὸς τοὺς ἀναβαπτίζοντας τοὺς Λουθηρανούς καὶ τοὺς Καλβινιστὰς Ρώσους, παραγγέλλοντες ὅπως «ἐκτελεῶσιν ὅ,τι ἐτελεῖτο πρότερον» ἐν τῇ ὀρθοδόξῳ Ἀνατολῇ, δηλ. δέχονται αὐτοὺς μόνον δι' ἁγίου μύρου. Οὕτως ὁ οἰκουμενικὸς Πατριάρχης Ἱερεμίας Γ', ἀπαντῶν ἐν ἔτει 1718 εἰς σχετικὸν ἐρώτημα τοῦ Τσάρου τῆς Ρωσίας Μ. Πέτρου, ἔγραψεν αὐτῷ ὅπως γίνονται δεκτοὶ οἱ ἐκ τοῦ Λουθηρανισμοῦ καὶ τοῦ Καλβινισμοῦ προσιόντες τῇ Ἐκκλησίᾳ, μύρω μόνον ἁγίῳ χρισίμενοι (!). Τοιοῦτοτρόπως, ἐνῶ μέχρι τοῦ 1718 ἡ Ρωσικὴ Ὀρθόδοξος Ἐκκλησία ἀνεβάπτιζε τοὺς Διαμαρτυρομένους⁽²⁾, ἀπὸ τοῦ ἔτους τούτου ἤρξατο δεχομένη αὐτοὺς μύρω μόνον, τοῦθ' ὅπερ ἐξακολουθεῖ σταθερῶς ἐφαρμοζουσα μέχρι σήμερον. Πρὸς τοῦτο ἡ διοικοῦσα ἱερά Σύνοδος αὐτῆς ἐνέκρινε κατὰ τὰ ἔτη 1756, 1776, 1831, 1845, 1858 καὶ 1895 καὶ ἐδημοσίευσεν εἰδικὴν ἐκκλησιαστικὴν Ἀκολουθίαν εἰσδοχῆς τῶν Λουθηρανῶν καὶ τῶν Καλβινιστῶν εἰς τοὺς κολποὺς τῆς Ὀρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, ἧς παρασκευάσαντες ἡμεῖς ἑλληνικὴν μετάφρασιν ἐδημοσιεύσαμεν πρὸ τινος⁽³⁾. Ἀν-

1. Τὸ κείμενον τοῦ Πατριαρχικοῦ γράμματος παρὰ Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. II, 1019.

2. Πρβλ. καὶ *M. Jugie*, μν. ἔ. III, 93|4. 117.

3. Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. II, 1020|24. Τὸ ρωσικὸν κείμενον τῆς Ἀκολουθίας μετὰ γερμανικῆς μεταφράσεως ἐδημοσίευσεν ὁ *A. Meltzer*, *Die Sacramente der Orthodox-Katholischen Kirche*, σ. 128-146, πρβλ. καὶ εἰσαγωγὴν αὐτοῦ σ. XCII-CXXXIV. *Τοῦ αὐτοῦ*, *Ritus der Vereinigung mit der Orthodoxen Kirche*, σ. 40-58. Αὐτόθι σ. 76-94 δημοσιεύεται καὶ ἡ Ἀκολουθία εἰσδοχῆς τῆς διαμαρτυρομένης πριγκιπίσεως τῆς Δανιμαρκίας Δάγμαρ, θυγατρὸς τοῦ βασιλέως τῆς Δανίας

τιθέτως ὅμως αἱ ἑλληνόφωνοι Ὁρθόδοξοι Ἐκκλησίαι ἤρξαντο ἀπὸ τοῦ ἔτους 1756 νὰ ἀναβαπτίζωσι τοὺς ἐκ τῶν Διαμαρτυρομένων εἰσερχομένους εἰς αὐτὰς ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ μνημονευθέντος Ὁροῦ τῆς ἐπὶ Κυρίλλου Ε΄ Συνόδου (1), ἡ δὲ πράξις αὕτη κρατεῖ γενικῶς μέχρι σήμερον, εἰ καὶ ὑπάρχουσιν ἐξαιρέσεις εἰσδοχῆς Διαμαρτυρομένων κατ' οἰκονομίαν μόνον δι' ἁγίου μύρου, ὡς π.χ. τῶν βασιλισσῶν τῆς Ἑλλάδος Σοφίας καὶ Φρειδερίκης καὶ ἄλλων, ὁσημέραι πληθυνομένων (2). Ἐπὶ πλεόν οἱ Ἀγγλικανοὶ κατὰ τὰς ἐν Λονδίῳ τῷ 1930 συζητήσεις μετὰ τῆς ὑπὸ τὸν Πατριάρχην Ἀλεξανδρείας Μελέτιον Ὁρθοδόξου ἀποστολῆς ἀπέσπασαν τὴν ἐπομένην, — ἐπιδεκτικὴν βεβαίως ἀμφισβητήσεως ἐκ μέρους τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας, — δήλωσιν αὐτῆς: «Ἡ Ὁρθόδοξος ἀποστολὴ ἐδήλωσεν, ὅτι κατὰ τὴν πράξιν τῆς ὅλης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας οἱ Ἀγγλικανοὶ βαπτισθέντες δὲν ἀναβαπτίζονται» (3).

Ἐπιλεγόμενα — προτάσεις

Τοιαύτη ὑπῆρξεν ἡ στάσις τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας ἔναντι τῶν προσελθόντων εἰς τοὺς κόλπους αὐτῆς συγχρόνων ἑτεροδόξων ἀπὸ τοῦ Σχίσματος τοῦ 17 αἰῶνος μέχρι σήμερον. Πρέπει ὅμως νὰ παρατηρήσωμεν γενικῶς ἐνταῦθα, ὅτι ἐν τῇ προηγηθείσῃ ἱστορικῇ ἐπισκοπῆσει περιορίσθημεν ἀπλῶς ν' ἀναζητήσωμεν τὰ ἴχνη τῆς ἐπικρατησάσης ἐκκλησιαστικῆς πράξεως καὶ νὰ χαράξωμεν τὴν κεντρικὴν γραμμὴν καὶ πορείαν, ἣν κατὰ τὴν τελευταίαν χιλιετηρίδα ἠκολούθησεν ἡ ἡμετέρα Ἐκκλησία ἐν τῷ ἀπασχολοῦντι ἡμᾶς ζητήματι ἐν συναρτήσει πρὸς τὴν κατὰ τὴν πρώτην

Χριστιανοῦ, γενομένης συζύγου τοῦ αὐτοκράτορος τῆς Ρωσίας Ἀλεξάνδρου Γ' Ἀλεξάνδροβιτς, ὡς καὶ ἐν *Die Sacramente der Orthodox - Katholischen Kirche*, σ. 164-172. Σημειωτέον ἐνταῦθα ὅτι ἐκ τῶν ἀνωτέρω καὶ τῆς καθόλου ἀντικειμενικῆς ἐρεύνης καὶ κρίσεως συνάγεται, ὅτι οὔτε πρόκειται περὶ «πράξεως» τῆς Ρωσικῆς Ἐκκλησίας τοῦ 17 αἰῶνος, οὔτε ἡ δημοσίευσίς τῆς Ἀκολουθίας ταύτης ὑφ' ἡμῶν ἀποσκοπεῖ εἰς τὴν ἀνύψωσιν αὐτῆς εἰς πανορθόδοξον πρᾶξιν, ὡς ἡμαρτημένως ἔγραψε τελευταίως ὁ *E. Benz* ἐν «*Theologische Rundschau*» N. F. 21 (1953) 208 ἔξ., κρίνων τὴν ὑφ' ἡμῶν ἐκδοσιν τῶν Δογματικῶν καὶ Συμβολικῶν Μνημείων τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Διότι, ὡς ρητῶς ἐγράψαμεν ἐν τοῖς προλεγομένοις τῶν Μνημείων σ. 28, ἡ εἰρημένη Ἀκολουθία ἐδημοσιεύθη ἐν τῷ ἐν τέλει τοῦ ἔργου ἡμῶν παραρτήματι «ὡς κεκτημένη προπαρασκευαστικὸν τινα χαρακτῆρα διὰ τὴν ἀθηνεϊκὴν ὑπὸ τῆς ὅλης Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας ἐν καιρῷ ρύθμισιν τοῦ ζητήματος τούτου». Ἀκριβῶς λοιπὸν συμβολὴν πρὸς τὴν τοιαύτην ρύθμισιν ἀποτελεῖ καὶ ἡ παρούσα μελέτη ἡμῶν, ἐν τέλει τῆς ὁποίας (σ. 240 καὶ 243) προτείνεται ἡ τροποποίησις καὶ συμπλήρωσις καὶ τῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἀκολουθίας εἰσδοχῆς τῶν Διαμαρτυρομένων εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν.

1. *Ἰω. Καρμίρη*, μν. ἔ. II, 989-991.

2. Πρὸβλ. καὶ *Μ. Θεοτοκά*, μν. ἔ. σ. 370.

3. *Ἰω. Καρμίρη*, Ὁρθοδοξία καὶ Προτεσταντισμός, Ἀθήναι 1937, τ. I. σ. 363. «Ἐκκλησία» 14 (1936) 190.

χιλιετηρίδα προᾶξιν αὐτῆς, ἀλλ' ὀφείλομεν εὐθύς νὰ προσθέσωμεν, ὅτι εἰς διαφόρους χρόνους καὶ τόπους ἐσημειώθησαν ἱκαναὶ ἀποκλίσεις ἀπὸ τῆς κεντρικῆς ταύτης γραμμῆς, ἐγένοντο ἱκαναὶ ἐξαιρέσεις ἀπὸ τοῦ γενικῶς ἰσχύοντος κανόνος καὶ διευπλώθησαν ἀντίθετοι γνώμαι, ὡς ἄλλως τε ἐγένετο τοῦτο καὶ κατὰ τὴν πρὸ τοῦ Σχίσματος περίοδον τῆς ἀδαιρέτου Ἐκκλησίας, ἀρχῆς γενομένης ἤδη ἀπὸ τῆς διενέξεως μεταξὺ τῶν Ἐκκλησιῶν Ῥώμης, Ἀφρικῆς καὶ Μ. Ἀσίας ὡς πρὸς τὸ κύρος τοῦ βαπτίσματος τῶν αἰρετικῶν. Δὲν ἐθεωρήσαμεν ὁμως σκόπιμον νὰ μνημονεύσωμεν ἐνταῦθα πάσας τὰς γνωστὰς παρεκκλίσεις καὶ ἐξαιρέσεις καὶ διχογνωμίας, ἵνα μὴ εἰσέλθωμεν εἰς ἀνωφελεῖς λεπτομερείας (1), τοσοῦτῳ μᾶλλον ὅσῳ πολλὰι τούτων ἀποτελοῦσιν ἀτομικὰς γνώμας ἢ ὀφείλονται εἰς προσωπικὰς πρωτοβουλίας ἐπισκόπων καὶ ἄλλων κληρικῶν, ἐκ τοπικῶν ἐνίστε αἰτιῶν καὶ ἐπιδιώξεων, (πρὸς ἀποφυγὴν ἰδίᾳ τοῦ ὑπὸ τῶν ἑτεροδόξων μισσιοναρίων ἀσκουμένου προσηλυτισμοῦ κλπ.), μὴ ἰσχύουσαι ν' ἀνατρέψωσι τὸν κρατοῦντα γενικὸν κανόνα, τὸν ἐπισημῶς ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας ἐκάστοτε ὀριζόμενον.

Ἐπὶ τῇ βάσει λοιπὸν τῶν κανονικῶς θεσπισθέντων ὑπὸ τῶν ἀρχαίων Συνόδων καὶ ἕκτοτε κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον ἐφαρμοσθέντων ὑπὸ τῆς Ὁρθοδόξου ἡμῶν Ἐκκλησίας εἰσηγοῦμεθα, ὅπως καταταγῶσι καὶ οἱ σημερινοὶ αἰρετικοί, ἑτεροδόξοι καὶ σχισματικοὶ εἰς τὰς αὐτὰς τρεῖς κατηγορίας, εἰς ἃς κατετάγησαν καὶ οἱ προσελθόντες εἰς τὴν Ἐκκλησίαν ἀρχαῖοι αἰρετικοί, ἐφαρμοζομένων κατ' ἀναλογίαν τῶν αὐτῶν κριτηρίων, ὅσον ἔνεστιν. Καὶ δὴ, κατὰ τὴν γνώμην ἡμῶν, α) ἐνδείκνυται ὅπως γίνωνται δεκτοὶ διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος οἱ ἐκ τῶν Διαμαρτυρομένων ἀναμφισβητήτως αἰρετικοί, οἱ ἀρνούμενοι θεμελιώδη χριστιανικὰ δόγματα, καὶ μάλιστα τὸ Τριαδικόν, καθ' ὃν τρόπον εἶδομεν ὅτι καὶ ἡ ἀρχαία Ἐκκλησία ἀνεβάπτιζε τοὺς θεωρητικῶς ἢ πρακτικῶς ἀρνούμενους τὸ δόγμα τοῦτο καὶ ἄλλα ὅμοια ἢ δεχομένους τὸν δυαδισμόν, ὡς τοὺς Σαβελλιανούς, τοὺς Παυλικιανούς, τοὺς Μανιχαίους, τοὺς Μαρκωνίτας, τοὺς Οὐαλεντινιανούς καὶ ἄλλους. Ἐπίσης δέον νὰ βαπτίζωνται καὶ οἱ ἐκ τῶν Διαμαρτυρομένων μὴ ἀναγνωρίζοντες τὸ ἀπαραίτητον τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος ἢ παντελῶς ἀβάπτιστοι μένοντες, ὡς καὶ οἱ τελούντες τὸ μυστήριον τοῦτο διὰ μίας καταδύσεως ἢ ραντισμοῦ ἢ περιχύσεως ἅπαξ τῆς κεφαλῆς τοῦ βαπτιζομένου, ἐὰν καὶ ἐφ' ὅσον οὕτως ἀρνοῦνται ἐμπράκτως τὴν Ἁγίαν Τριάδα, ὡς ἄλλοι Εὐνομιανοί, καὶ ἰδιαίτερος οἱ μὴ βαπτισθέντες «εἰς τὸ ὄνομα τοῦ Πατρὸς καὶ τοῦ Υἱοῦ καὶ τοῦ Ἁγίου Πνεύματος», καθ' ὅσον «αἰρετικὸς ὁ ἀποστολικὸς κανὼν ἐκείνους ἔφη, τοὺς μὴ εἰς ὄνομα Πατρὸς καὶ Υἱοῦ καὶ Ἁγίου

1 Σχετικῶς παραπέμπομεν, ἐκτὸς τῶν ἄλλων, εἰς τὰς ἐξῆς συγγραφάς: *Κ. Οἰκονόμου ἐξ Οἰκονόμων*, μν. ἕ. τ. Ι. σ. 420 ἐξ. *Δ. Γεωργιάδου*, ἔνθ' ἀν. «*Ν. Σιών*» 19 (1924) 73 ἐξ. *Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου*, ἔνθ' ἀν. «*Ἐκκλ. Φάρος*» 14 (1915) 469 ἐξ. *Μ. Θεοτοκά*, μν. ἕ. σ. 366 ἐξ. κ. ἄλ.

Πνεύματος βαπτισθέντας καὶ βαπτίζοντας», κατὰ τὸν Θεόδωρον Στουδίτην (¹). Ἐπὶ τῇ βάσει λοιπὸν τῶν ἀρχῶν τούτων ἀναφέρομεν ἐνδεικτικῶς ὡς δυναμένους νὰ καταταγῶσιν εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν τῆς διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος εἰσοδοχῆς εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν τοὺς Σωκινιανούς, τοὺς Οὐνιταρίους, τοὺς Μορμόνους, τοὺς Κουακέρους, τοὺς τοῦ Στρατοῦ τῆς σωτηρίας, τοὺς Χερρηνχουτίους, τοὺς Χιλιαστὰς ὑπὸ τὰς ποικίλας μορφὰς καὶ ὀνομασίας, ὡς τοὺς λεγομένους σοβαροὺς ἐρευνητὰς τῆς Γραφῆς, τοὺς Ἀντβεντιστὰς καὶ ἄλλους παλαιότερους καὶ νεωτέρους αἰρετικούς (²). Ἐπὶ πάντων τῶν ἀνωτέρω αἰρετικῶν ἐφαρμοστέος ὁ 46 Ἀποστολικὸς κανὼν, καθ' ὃν οὐδεμία «συμφώνησις Χριστῶ πρὸς Βελίαν ἢ μερὶς πιστῶ μετὰ ἀπίστου» (³). Εὐνόητον δὲ ὅτι πρὸς διάκρισιν καὶ κατάταξιν τῶν πολυαριθμῶν προτεσταντικῶν αἱρέσεων πρέπει νὰ γίνῃ, ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἀνωτέρω, βαθεῖα ἔρευνα τῆς δογματικῆς διδασκαλίας αὐτῶν ὑπὸ τὸ φῶς τῆς ἀρχαίας δογματικῆς παραδόσεως, καὶ ἀναλόγως τοῦ πορίσματος αὐτῆς νὰ γίνῃ ἡ κατάταξις αὐτῶν εἰς τὴν πρώτην ἢ τὴν δευτέραν κατηγορίαν. Ὅμοίως συμφώνως «τοῖς κανονικοῖς τῶν Πατέρων θεσμοῖς» καὶ νήπια, «δὸσάκις μὴ εὐρίσκονται βέβαιοι μάρτυρες, οἱ ταῦτα ἀναμφιβόλως βαπτισθέντα εἶναι λέγοντες, καὶ οὐδὲ αὐτὰ διὰ τὴν κείραν περὶ τῆς παραδοθείσης αὐτοῖς μυσταγωγίας ἀποκρίνασθαι ἐπιτηδείως ἔχωσι, χωρὶς τινος προσκόμματος ὀφείλειν ταῦτα βαπτίζεσθαι», ὡς ἐδέσπισαν ἡ Πενθέκτη καὶ ἡ ἐν Καρθαγένῃ Σύνοδοι (⁴). Τέλος περιττὸν νὰ προσθέσωμεν, ὅτι εἰς τὴν παροῦσαν κατηγορίαν ἀνήκουσι καὶ οἱ Μουσουλμᾶνοι, οἱ Ἑβραῖοι καὶ γενικῶς πάντες οἱ ἑτερόθρησκοι καὶ εἰδωλολάτραι. Ἐξ ἄλλου ὅμως, λαμβανομένου ὑπ' ὅψιν ὅτι ὑπὸ τῶν Οἰκουμενικῶν Συνόδων πρώτης, δευτέρας καὶ πενθέκτης δὲν ἀναβαπτίζονται οἱ αἰρετικῶς περὶ τὸ Τριαδικὸν δόγμα δοξάζοντες Ἀρειανοὶ καὶ Μακεδονιανοί, εἴτα δὲ καὶ οἱ ἄλλοι σημαίνοντες αἰρετικοὶ Νεστοριανοὶ καὶ Εὐτυχianoί, ὡς καὶ ἀνωτέρω εἶδομεν, δύνανται καὶ σήμερον κατ' οἰκονομίαν νὰ μὴ ἀναβαπτίζωνται οἱ Ρωμαιοκαθολικοί, οἱ Παλαιοκαθολικοί, οἱ Οὐνῖται καὶ οἱ μετριοπαθέστεροι Διαμαρτυρόμενοι, οἱοὶ οἱ Λουθηρανοί, οἱ Ἀγγλικανοὶ καὶ ἄλλοι τινὲς Ἐπισκοπιανοί, οἱ Καλβινισταὶ καὶ ἕτεροι πιθανῶς Διαμαρτυρόμενοι, καίτοι καὶ αὐτοὶ οὐχὶ ὀρθοδόξως περὶ τῆς ἐκπορεύσεως τοῦ Ἁγίου Πνεύματος (filioque) δοξάζουσι καὶ οὐχὶ κανονικῶς, —τ.ξ. διὰ τριττῆς καταδύσεως—, τελοῦσι τὸ βάπτισμα. «Ἐπεὶ τοιαύτης κατ' οἰκονομίαν ἀναγνωρίσεως τοῦ βαπτίσματος τῶν Λατίνων καὶ Διαμαρτυρομένων καὶ ἀποδοχῆς αὐτῶν εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν

1. Ἐνθ' ἀν. σ. 1052.

2. Πρβλ. καὶ P. Scheurlen, Die Sekten der Gegenwart und neuere Weltanschauungsgebilde, Stuttgart 1930, σ. 38 ἔξ.

3. Ἀνωτέρω σ. 215.

4. Ἰω. Καρμίρη, Τὰ Δογματικὰ καὶ Συμβολικὰ Μνημεῖα..., σ. 198 καὶ 216.

μόνον διὰ χρίσεως ἁγίου μύρου συνηγοροῦσιν αἶ τε συνοδικαὶ διατάξεις καὶ ἡ ἐκκλησιαστικὴ πρᾶξις πολλῶν αἰώνων», διεπίστωσε καὶ ὁ ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν Χρυσόστομος Παπαδόπουλος (1), διεπιστώσαμεν δὲ καὶ ἡμεῖς ἀνωτέρω. Ἐννοεῖται βεβαίως, ὅτι, παρὰ τοῦτο, ἡ Ὁρθόδοξος Καθολικὴ Ἐκκλησία κατακρίνει τὸ διὰ ραντισμοῦ ἢ ἐπιχύσεως τελούμενον ὑπ' αὐτῶν βάπτισμα, μόνον δὲ κατ' ἄκραν ἐκκλησιαστικὴν οἰκονομίαν καὶ συγκατάβασιν ἀναγνωρίζει αὐτό, καθ' ὃν περίπου τρόπον ἀναγνωρίζει καὶ τὸ βάπτισμα τῆς ἀνάγκης τὸ ὑπὸ τῶν Ὁρθοδόξων ἀτελῶς τελούμενον ἐπὶ κινδυνευόντων ν' ἀποθάνωσι νηπίων (2). Καὶ προκειμένου μὲν περὶ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ τῶν Ἀγγλικανῶν ἡ δυσχέρεια δύναται νὰ οἰκονομηθῇ οὕτως. Ἀλλὰ προκειμένου περὶ τῶν λοιπῶν Διαμαρτυρομένων θὰ πρέπη ν' ἀποφανθῇ ἡ Προσύνδος οὐ μόνον ἐπὶ τῆς δογματικῆς διδασκαλίας αὐτῶν καὶ τοῦ τρόπου τῆς τελέσεως τοῦ βαπτίσματος, ἀλλ' εἰδικώτερον καὶ ἐπὶ τῆς ἀπορρίψεως τοῦ μυστηρίου τῆς ἱερωσύνης καὶ τῆς διακοπῆς τῆς ἀποστολικῆς διαδοχῆς παρ' αὐτοῖς, ἅτινα ὁμοίως ἀείποτε ἐλάμβανεν ὑπ' ὄψιν ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία ἐν τῷ ἀπασχολοῦντι ἡμᾶς θέματι. Ἄν πάντα τ' ἀνωτέρω ἐπιλυθῶσιν εὐνοικῶς, τότε δέον νὰ ἐπακολουθήσῃ ἡ ὑπὸ τῆς Προσυνόδου ἀκύρωσις τοῦ περὶ ἀναβαπτισμοῦ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ τῶν Διαμαρτυρομένων ὅρου τοῦ 1756, ἐπανερχομένης ἐν πλήρει ἰσχύϊ τῆς ἀποφάσεως τῆς Συνόδου τοῦ 1484 περὶ χρίσεως αὐτῶν δι' ἁγίου μύρου μόνον, συμπληρουμένης δὲ καταλλήλως καὶ τῆς ὑπ' ἐκείνης συνταχθείσης σχετικῆς ἐκκλησιαστικῆς Ἀκολουθίας ὡς πρὸς τε τοὺς Ρωμαιοκαθολικοὺς καὶ μάλιστα τοὺς Διαμαρτυρομένους. Σημειωθῆτω δὲ ὅτι τὰ ἀνωτέρω περὶ παραδοχῆς τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ τῶν Διαμαρτυρομένων συναποδέχονται κατὰ τὸ μᾶλλον ἢ ἥττον καὶ οἱ Ῥῶσοι ὁρθόδοξοι μετὰ τῶν ἡμετέρων Ἀθηνῶν Χρυσοστόμου Παπαδοπούλου (3), Μεσσηνίας Με-

1. Ἐνθ' ἄν. σ. 483.

2. Διὰ τοῦτο, ὡς ἀκριβῶς ἐπὶ τῶν νηπίων τούτων, οὕτω καὶ ἐπὶ τινων διαμαρτυρομένων, προσερχομένων ἐκ προτεσταντικῶν Ὁμολογιῶν μὴ ἀναγνωρίζουσῶν τὸ μυστήριον τῆς ἱερωσύνης καὶ τὸ ἐπισκοπικὸν ἀξίωμα, θὰ ἠδύνατο ἴσως νὰ τελεῖται ἡ ἀκολουθία τοῦ βαπτίσματος ἄνευ τῆς τριττῆς καταδύσεως καὶ τῆς ἐπικλήσεως τῆς Ἁγίας Τριάδος.

3. Ἐνθ' ἄν. «Ἐκκλ. Φάρος» 14 (1915) 483: «Παρὰ τὴν ἀντικανονικὴν καὶ παράτυπον τέλεσιν τοῦ δογματικῶς ὁρθοῦ καὶ ἐγκύρου βαπτίσματος τῶν Λατίνων καὶ Διαμαρτυρομένων, εἰς τὸ ὄνομα τῆς Ἁγίας Τριάδος τελουμένου, ἡ Ὁρθόδοξος Ἐκκλησία δύναται ν' ἀναγνωρίξῃ αὐτὸ κατ' οἰκονομίαν ἐκεῖ μάλιστα ἐνθα οὐδαμῶς προέρχεται τις βλάβη τῆς Ὁρθοδοξίας ἐκ τοιαύτης οἰκονομίας. Ἀπαιτεῖται ὅμως δι' ἀποφάσεως τῶν Πατριαρχῶν καὶ τῶν ἐπὶ μέρος Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν ν' ἀρθῇ ἡ ἐξ ὑπαιτιότητος τῶν Λατίνων ἐπιβληθεῖσα πρᾶξις τοῦ 1756 περὶ ἀναβαπτισμοῦ αὐτῶν, ἥτις, ἄλλως τε, οὐδαμῶς μὲν τηρεῖται ἀυστηρῶς οὐδ' ἐν αὐτῇ τῇ Ἐκκλησίᾳ Κωνσταντινουπόλεως, ἀλλὰ καὶ προσκρούει εἰς τὰς διατάξεις τῶν Συνόδων καὶ εἰς τὴν προηγηθεῖσαν ἐκκλησιαστικὴν πρᾶξιν».

λειοῦ Σακελλαροπούλου (1), Χαλκηδόνος Ἀγαθαγγέλου (2) καὶ ἄλλων (3).

β) Κατὰ ταῦτα λοιπόν, ἀναθεωρουμένου τοῦ ὅρου τοῦ 1756, πρέπει νὰ καταταγῶσιν εἰς τὴν δευτέραν κατηγορίαν τῆς διὰ μύρου μόνον παραδοχῆς οἱ Ρωμαιοκαθολικοί, οἱ Παλαιοκαθολικοί, οἱ Οὐνίται καὶ οἱ μετριοπαθέστεροι Διαμαρτυρόμενοι. Ἄλλ' ὡς πρὸς τὴν διὰ μύρου χρίσιν πρέπει νὰ ἀποσαφηνισθῇ, ὅτι διὰ μὲν τοὺς Διαμαρτυρομένους εἶναι ἀπολύτως ἀπαραίτητος ἡ κανονικὴ τέλεσις τοῦ μυστηρίου τοῦ χρίσματος, διότι οὗτοι ἀρνοῦνται τὸν μυστηριακὸν χαρακτῆρα αὐτοῦ· ἀντιθέτως ἡ δι' ἁγίου μύρου χρίσις τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν δὲν νοεῖται ὡς σημαίνουσα ἐπανάληψιν τοῦ δογματικῶς μὴ ἐπαναλαμβανομένου μυστηρίου τοῦ χρίσματος, ὅπερ ἀναγνωρίζεται ὡς ἐγκύριως τελούμενον καὶ ὑπὸ τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ρώμης (4). Ἔπειτα πολλῶ μᾶλλον ἐν τῇ παρούσῃ κατηγορίᾳ δεόν νὰ καταταγῶσιν οἱ Μονοφυσῖται καὶ Νεστοριανοί, ἀκυρουμένοι καὶ ὡς πρὸς αὐτοὺς τοῦ ὅρου τοῦ 1756, ἐφ' ὅσον, ὡς εἶδομεν, οὗτοι ἀρχικῶς ἐγένοντο δεκτοὶ δίδοντας λιβέλλους μόνον καὶ ἀναθεματίζοντας τὰς προτέρας αἰρέσεις αὐτῶν, ἐπὶ τῇ βάσει τοῦ 95 κανόνος τῆς Πενθέκτης, μεταγενεστέρως δὲ ἐπεβλήθη αὐτοῖς ἡ χρίσις δι' ἁγίου μύρου. Ὁμοίως εἰς τὴν κατηγορίαν ταύτην κατατάσσονται καὶ οἱ Ὁρθόδοξοι, οἱ ἀποστατήσαντες εἰς ξένας μὴ χριστιανικὰς θρησκείας, εἶτα δὲ μετανόησαντες ἐπιστρέφουσιν ἀπὸ τῆς ἀρνήσεως εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν. Οὗτοι γίνονται δεκτοὶ ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ἐπ' ὀνόματι τοῦ Πατριάρχου Κων]πόλεως Μεθοδίου Α' (842—846) σφραγισμένης ἀρχαίας ἐκκλησιαστικῆς Ἀκολουθίας «περὶ τῶν ἀπ' ἀρνήσεως διαφόρων προσώπων καὶ ἡλικιῶν πρὸς τὴν ὀρθόδοξον καὶ ἀληθῆ πίστιν ἐπιστρεφόντων» (5). Πρὸς τοῦτους καὶ διὰ τοὺς ἀποστατήσαντας εἰς τὸν Χιλιασμόν καὶ εἶτα μετανόησαντας καὶ ἐπιστρέφοντας εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν ἐθεσπίσθη ὑπὸ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς

1. Ἐκκλησιαστικὸν Δίκαιον, σ. 443 : «Ἄν εἶναι ἄκυρον τὸ βάπτισμα τῶν Δυτικῶν, Διαμαρτυρομένων, Ἀγγλικανῶν, Ἀρμενίων, Κοπτῶν, Ἀθησυνίων, Ἰακωβιτῶν καὶ Μαρωνιτῶν».

2. Ἐνθ' ἀν. «Ὁρθοδοξία» 6 (1931) 424 : «Λατίνους καὶ Διαμαρτυρομένους καὶ Ἀρμενίους καὶ πάντας τοὺς περὶ τὴν δογματικὴν διδασκαλίαν διαφέροντας τῆς ἀγίας τοῦ Χριστοῦ Ὁρθοδοξίας χρίσει ἁγίου μύρου, προσερχομένους ἡμῖν, δεχόμεθα». Πρβλ. αὐτόθι καὶ σ. 423.

3. Πρβλ. Α. Ἀλιβιζάτου, μν. ἔ. σ. 70 ἔξ. Σημειωτέον ὅτι ὁ Αἴνου Γερμανὸς συμφωνεῖ μὲν προκειμένου περὶ τῶν Ρωμαιοκαθολικῶν καὶ τῶν Ἀγγλικανῶν, διαφωνεῖ δὲ προκειμένου περὶ τῶν λοιπῶν Διαμαρτυρομένων, φρονῶν ὅτι «ἐφ' ὅσον οἱ Διαμαρτυρόμενοι δὲν ἔχουσιν ἱερωσύνην, πάντα τὰ μυστήρια αὐτῶν ἀπορρίπτονται, ἐπομένως καὶ τὸ βάπτισμα αὐτῶν... Κατὰ ταῦτα οἱ Διαμαρτυρόμενοι, προσερχόμενοι εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, δεόν νὰ γίνωνται δεκτοὶ διὰ βαπτίσματος». (Ἐνθ' ἀν. «Ὁρθοδοξία» 27 (1952) 323).

4. Πρβλ. καὶ ἀνωτέρω σ. 215.

5. Ἰω. Καρμίρη, μν. ἔ. σ. 1039 ἔξ.

Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος τῷ 1932⁽¹⁾, ὅπως γίνονται δεκτοὶ «διὰ χρίσεως ἁγίου μύρου», δίδοντες τὴν ὑπ' αὐτῆς ἐγκριθεῖσαν «ὁμολογίαν πίστεως»⁽²⁾. Ἀλλὰ τοῦτο ἰσχύει μόνον διὰ τοὺς γεννηθέντας καὶ βαπτισθέντας κανονικῶς ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ Καθολικῇ Ἐκκλησίᾳ, οὐχὶ δ' ὅμως καὶ διὰ τοὺς ἐν τῷ Χιλιασμῷ γεννηθέντας καὶ ἀνατραφέντας χιλιαστικῶς, οἵτινες προσερχόμενοι εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν πρέπει, ὡς προείπομεν, νὰ γίνονται δεκτοὶ διὰ τοῦ μυστηρίου τοῦ βαπτίσματος ὡς «Ἕλληνες», κατατασσόμενοι εἰς τὴν πρώτην κατηγορίαν, ἐφ' ὅσον ὁ Χιλιασμός ἀπορρίπτει τὸ Τριαδικὸν καὶ πολλὰ ἄλλα θεμελιώδη χριστιανικὰ δόγματα, συμφύρων διδασκαλίας παλαιῶν καὶ νέων χριστιανικῶν αἱρέσεων μετὰ διδασκαλιῶν ἐξωχριστιανικῶν.

γ) Τέλος εἰς τὴν τρίτην κατηγορίαν τῆς διὰ λιβέλλου μόνον παραδοχῆς δέον νὰ καταταγῶσιν οἱ σχισματικοί, οἱ ὀρθοδόξως πιστεύοντες καὶ βαπτιζόμενοι, ἀλλ' ἀποσχισθέντες διὰ διοικητικά, ἠθικά, τυπικά, ἡμερολογιακὰ καὶ ἄλλα ὅμοια ἰάσιμα ζητήματα ἀπὸ τῆς Ὁρθοδόξου Καθολικῆς Ἐκκλησίας, «ὡς ἔτι ἐκ τῆς Ἐκκλησίας ὄντες», κατὰ τὸν Μ. Βασίλειον⁽³⁾. Ἐπίσης εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν καὶ διὰ τὸν αὐτὸν λόγον τοῦ Μ. Βασιλείου δέον νὰ καταταγῶσιν καὶ οἱ βαπτισθέντες καὶ χρισθέντες μὲν κανονικῶς ἐν τῇ Ὁρθοδόξῳ, εἶτα δὲ ἀποστάντες ἀπ' αὐτῆς εἰς ἑτεροδόξους Ὁμολογίας καὶ μετὰ πάροδον βραχέος χρόνου μετονοήσαντες καὶ ἐπιστρέφοντες εἰς τοὺς κόλπους τῆς μητρὸς αὐτῶν Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ἀλλ' ὅμως διὰ πάντας τοὺς ἀνωτέρω ἔχομεν τὴν προσωπικὴν γνώμην, ὅτι, πλὴν τοῦ λιβέλλου, πρέπει νὰ προστεθῇ καὶ ἡ τέλεις τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας καὶ ἡ ἀνάγνωσις εἰδικῆς εὐχῆς ἐπ' αὐτῶν, ὡς θανασίμως ἁμαρτησάντων. Πρὸς ἀποφυγὴν μάστιγος τῆς παρεξηγήσεως περὶ διήθεν ἐπαναλήψεως ἐπὶ τῶν προσιόντων Ρωμαιοκαθολικῶν τοῦ δογματικῶς μὴ ἐπαναλαμβανομένου καὶ ἐγκύρως τελουμένου παρ' αὐτοῖς μυστηρίου τοῦ χρίσματος, ὡς ἄλλοτε ἐπὶ Φωτίου ἔπραττον οἱ ἀπεσταλμένοι τοῦ Πάπα Νικολάου Α' εἰς τὴν ὀρθόδοξον Βουλγαρίαν⁽⁴⁾, θὰ ἠδύνατο, καθ' ἡμᾶς, νὰ συζητηθῇ καὶ ἡ δυνατότης ἐφαρμογῆς εἰς ἐξαιρετικὰς τινὰς περιπτώσεις ἐκτάκτου οἰκονομίας, διὰ τῆς ὁποίας νὰ δύνανται νὰ γίνονται δεκτοὶ καὶ οἱ Ρωμαιοκαθολικοὶ μετὰ τῶν Παλαιοκαθολικῶν καὶ τινῶν Μονοφυσικῶν διὰ τελέσεως ἐπ' αὐτῶν, ἀντὶ τοῦ χρίσματος, μόνον τοῦ μυστηρίου τῆς μετανοίας, ἀποπίστεως καὶ ἀναθεματισμοῦ διὰ λιβέλλου τῶν λατινικῶν ἢ τῶν μονοφυσικῶν ἑτεροδιδασκαλιῶν καὶ ὁμολογίας τῆς ὀρθοδόξου πίστεως. Ἐννοεῖται ὅτι καὶ ἐν προκειμένῳ πρόκειται περὶ προσωπικῆς ἡμῶν γνώμης, εὐλαβῶς ὑποβαλλομένης τῇ Ὁρθοδόξῳ Ἐκκλησίᾳ πρὸς μελέτην καὶ ἀπόφασιν.

1. Αὐτόθι, σ. 1037]9.

2. Ἀνωτέρω σ. 219.

3. Ἰω. Καρμίρη, Δύο Βυζαντινοὶ Ἱεράρχαι καὶ τὸ Σχίσμα τῆς Ρωμαϊκῆς Ἐκκλησίας, Ἀθήναι 1950, σ. 42.

Προσθετόν, τέλος, ὅτι τῆς εἰσδοχῆς τῶν ἑτεροδόξων καὶ ἑτεροθρήσκων δέον νὰ προηγήται κατὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν τάξιν μακρὰ καὶ μεθοδικὴ κατήχησις ὑπὸ εἰδικευμένων κληρικῶν καὶ ἔρευνα τοῦ προτέρου αὐτῶν βίου καὶ τοῦ ψυχικοῦ κόσμου καὶ μάλιστα τῶν ἑλατηρίων τῶν ὠθούντων αὐτοὺς ὅπως εἰσέλθωσιν εἰς τὴν Ὁρθόδοξον Ἐκκλησίαν, εἶτα δὲ ἐπίσημος παρ' αὐτῶν ἀπάρνησις τῶν προηγουμένων θρησκευτικῶν πεποιθήσεων καὶ πλανῶν καὶ ὁμολογία τῶν ὀρθοδόξων δογμάτων διὰ γραπτοῦ καὶ ἐνυπογράφου λιβέλλου πίστεως καὶ ἐνόρκου ὑποσχέσεως περὶ ἐμμονῆς ἐν τῇ Ὁρθοδοξίᾳ ἐφ' ὅρου ζωῆς. Τούτων πληρωθέντων δέον νὰ ἐπακολουθῇ ἡ ἐπίσημος τελετὴ τῆς ἐν τῷ ναῷ παραδοχῆς τοῦ προσερχομένου εἰς τὴν Ὁρθοδοξίαν διὰ τῶν μυστηρίων ἢ τοῦ βαπτίσματος ἢ τοῦ χρίσματος ἢ τῆς μετανοίας καὶ λιβέλλου, ἀναλόγως τῆς ἐν ἧ ἔχει καταταχθῆ τάξεως, ἐπὶ τῇ βάσει δὲ εἰδικῆς ἀρτίας ἐκκλησιαστικῆς Ἀκολουθίας, συνταχθησομένης ὑπὸ τῆς Προσυνόδου, ὡς ἐν τοῖς προλεγομένοις ὑπεδείξαμεν. Ἐξυπακούεται βεβαίως ὅτι ἐν μὲν τῇ πρώτῃ περιπτώσει παρέχεται συνημμένως μετὰ τὸ βάπτισμα καὶ τὸ χρίσμα, ἐν πάσαις δὲ, καὶ ταῖς τρισὶ περιπτώσεσι, καὶ μετὰ τὴν ἐκκλησιαστικὴν Ἀκολουθίαν δύναται νὰ παρέχῃται εἰς τὸν γενόμενον ὀρθόδοξον καὶ τὸ μυστήριον τῆς θείας εὐχαριστίας.